

mladika 6-7

1978

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1978 LETO XXII. - ŠTEV. 6/7

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Za zvestobo gre	93
Primož Vran: Obisk	94
Vladimir Kos: Zlati sneg	95
Lado Piščanc: V zelenih da- ljavah božje bodočnosti (V.)	96
A.M.: Malo nas je, pa vendar	99
Vladimir Ko: Tvoje Srce	100
Martin Jevnikar: Slovenske povojne revije v Italiji (Ja- dran-Tabor-Sidro)	101
Bruna Pertot: Naša velika ljubezen, jagoda	102
Albert Miklavec: Pesmi	103
Vojko Arko: Povest sloven- skih planincev v Argenti- ni (2)	104
Staro in novo o naravi in človeku	107
Antena	108
Ivo Jevnikar: Drobcji iz manj- šinskega sveta	109
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Marija Mislej: Blesk)	111
Ocene:	111
Pisma:	114
Na platnicah: Draga 78; Čuk na Obelisku; Za smeh	

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Marija Besednjak, Ivo Jevnikar,
Saša Martelanc, Marij Maver,
(odgovorni urednik), Albert Mi-
klavec, Franc Mljač, Aleksander
Mužina, Sergij Pahor, Danilo Per-
tot (uprava), Ivan Peterlin, Maks
Šah, Drago Štoka, Zora Tavčar in
Edvard Žerjal (likovna oprema)

Lastnik: **Slovenska prosveta**

Vsi pisci in uredniki sodelujejo
brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 -
Poduredništvo v Gorici: SKAD
Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

DRAGA 78

DVORANA DRUŠTVA SLOVENSКИH IZOBRAŽENCEV, TRST,
Donizettijeva ulica 3

Petek, 1. septembra 1978, ob 18. uri:

PREDSTAVITEV zastopnikom javnih občil in javnosti skupine
sodelujočih na letošnji DRAGI
Po predstavitvi zakuska in družabnost.

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA, Opčine, Narodna ulica šte. 89

Sobota, 2. septembra 1978, ob 17. uri:

SLOVESNA OTVORITEV z nastopi javnih predstavnikov.
Po otvoritvi prvo predavanje: IDEOLOGIJA IN DEMOKRACIJA.
Predavatelj, strokovnjak z dometom preko slovenskih meja,
bo razgnil problematiko teh dveh kategorij — ideologije in
demokracije —, ki bistveno pogojujeta moderni svet. S hu-
manističnega zornega kota si bo zastavil vprašanje, ali se ti
dve kategoriji dopolnjujeta ali pa se izključujeta. Predavanje,
razpeto med znanstvenim in vrednostnim, bo še enkrat izpri-
čalo intelektualno raven DRAGE. Predavatelj bo nastopil prvič.
Po predavanju diskusija in družabnost.

Nedelja, 3. septembra 1978, ob 9. uri:

SLUŽBA BOŽJA na prostem v parku z duhovnim nagovorom.
Celebrant mons. Lorenzo Bellomi, tržaški škof.
Ob 10. uri drugo predavanje: OD POSKUSA TOTALNEGA
UNIČENJA DO ZARJE NOVEGA KRŠČANSTVA .
Kakšen je videti po šestdesetih letih ateizacijski podvig, ki
ga je s pozicij totalitarne ideologije in prakse podvzela prva
komunistična država v zgodovini — od Lenina preko Stalina
in Hruščeva do Brežnjeva? Ali je bil Bog pod ozvezdjem Srpa
in Kladiva likvidiran? Ali pa stojimo pred renesanso, ki do-
kazuje neuničljivo mladost evangelija? O tej temi se bo v
svojem nastopu razgovoril strokovnjak, ki že leta sledi s
kvalificiranega evropskega opazovališča religioznemu doga-
janju v Sovjetski zvezi.

Po predavanju diskusija, nato premor za kosilo.

Ob 16. uri OKROGLA MIZA na temo: OB DRAMATIČNI 30-
LETNICI: KOMINFORM IN SLOVENSTVO.

Drži ocena, ki je nekako v zraku med Slovenci na Tržaškem,
da je namreč resolucija Kominforma '48 iztočila tukajšnjemu
slovenstvu — stvarno in perspektivno — več vitalnosti kakor
desetletja nasilnega potujčevanja? Kako je prišlo do dogod-
ka, katerega posledice so bile vsekakor — mogoče bolj na
psihološki kakor na politični ravni — katastrofalne? In ali je
»kominformistično razpoloženje« v Trstu samo že zgodovina?
Ali pa Kominform še naprej na tihem črpa slovensko živ-
ljenjskost?

K tej žareči problematiki bodo z različnih strokovnih in idej-
nih pozicij pristopili kvalificirani predstavniki slovenskega
kulturnopolitičnega Trsta.

Po tem nastopu diskusija, sklep, večerja, družabnost.

NB: Zmerom je mišljena poletna ura.

SLIKA NA PLATNICI: Skupina šolskih otrok, ki so nastopili na prireditvi ob
poimenovanju osnovne šole pri Sv. Ani po učiteljici Marici Gregorič-Stepančič.

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo
5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 —
»Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200
ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev): nakazati na
banko CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE, Agenzia 5, cc 3498/1 — CENTRO
CULTURALE CATTOLICO SLOVENO, via Donizetti 3, s pripisom »naročnina
Mladika«.

ZA ZVESTOBO GRE

Zvestoba je terjala od slovenskih političnih predstavnikov, da so nastopili na nedavnih volitvah in zvestoba je vodila slovenske volilce, da so Slovenski skupnosti ponovno in množično zaupali svoje glasove, da so potrdili svoje politično zastopstvo v predstavniških telesih in na različnih ravneh. To je zvestoba do naroda, zvestoba do prepričanja, da je samo neposredno zastopstvo zares pristno jamstvo za učinkovito zavzemanje za pravice Slovencev od morja do Alp.

Ta pošten odnos do slovenske stvari so nagradili rezultati volitev: dobili smo potrdilo za deželo, ponovno prišli v goriški pokrajinski svet, izvolili smo novega moža v tržaški občinski svet in sedem predstavnikov v mestne sosvete.

Bali smo se te preizkušnje, bali za mesto v deželnem svetu, bili malodušni ob perspektivah na Goriškem, zaskrbljeni v Trstu... Toda slovenski volilci so zaupali naši politični organizaciji in dokazali, da ni grajena na trhli podlagi, da je ne drži skupaj zgolj trenutna nacionalna zagrizenost, temveč resnično, demokratično prepričanje, da je edino tako prav in da tako moramo tudi nadaljevati.

Tokrat so k uspehu prispevali Slovenci iz vseh predelov dežele Furlanije - Julijske krajine. Kakor na političnih volitvah leta 1976, tako smo tudi tokrat želi glasove neznanih Slovencev, ki so razkropljeni po pordenonski pokrajini, po furlanski nižini, v Karniji... Izkoristili so priložnost in dokazali svojo zvestobo ter povečali našo volilno prisotnost v nadiških dolinah, v zahodni Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. Če so nam pred dvema letoma potrdili, da so, so letošnjega junija dokazali, da rastejo. Njihovi glasovi so bili nadvse dragoceni in bodo še bolj v pri-

hodnosti. To naj bo našim političnim delavcem in vsem nam pred očmi, tako da bomo tudi v prihodnosti zastavili vse sile, da svojega predstavnštva ne zapravimo. Potrebna je delavnost in vsestranska prisotnost naših ljudi v vseh pojavih našega javnega življenja. Če smo upravičeno ponosni na naš uspeh, pa smo vendarle tudi zaskrbljeni nad nekaterimi težnjami, zaradi katerih smo si pred volitvami postavljali različna vprašanja... Toda to ni mesto za politične analize. To bodo opravile stranke.

Obenem s kandidati Slovenske skupnosti so bili na listah raznih drugih strank izvoljeni še drugi Slovenci. Mladika je vedno odkrito kazala simpatije

«Če bi meni, ki sem bil vedno socialist, ponudili najradikalnejšo možno družbeno preosnovo za ceno svobode, bi jo odlonil; zakaj za svobodo ni nikoli moč barantati.»

(Sandro Pertini, novoizvoljeni predsednik italijanske republike, v predsedniški poslanici 9. julija 1978.)

za Slovensko skupnost in je tudi na nedavnih volitvah skušala dati svoj doprinos za njen uspeh. Prepričani smo, da je vključevanje v neslovenske stranke škodljivo za celotno našo narodno skupnost, ker vodi v asimilacijo in v narodno smrt. Za nas pa je narodnost pred vsako ideologijo. Toda to našemu uredništvu ne brani, da ne bi pozdravili tudi drugih izvoljenih Slovencev, ki bi jim položili na srce eno samo željo: skrbeti prvenstveno za slovensko stvar... Za zvestobo gre.

OBISK

Pozni december, ko vinsko sonce na zavese zariše violinski ključ; strmim v žamet rdečega sonca, soba žari kakor cvet tulpe, preden se zapre, odveč sem v tej nevarni lepoti in ne vem, kam s seboj; oddaljeni bregovi so vijoličasti, večer jih premika kakor velikega deževnika, vsak hip bodo zapotovali proti meni.

Rad imam ta čas. V njem odmirajo v zemlji velika in majhna semena in se pripravljajo, da na viden način ukanijo smrt. Ko je le-ta začela slaviti svoje delo, se drobno, razpadlo seme na neviden ukaz zbere v belo kal življenja.

Odložil sem Pirjevčev uvod v Brate Karamazove, čeprav so še zmeraj zveneje v meni izredne primerjave med don Kihotovo in Markelovo spreobrnitvijo, in opazoval zmeraj bolj zamolklo kri sončnega zahoda, kako mre.

To mretje svetlobe me je spomnilo na Trubarjev verz:

Kakor žarek ta
glaža ne razbije,
tako je Jezus
rojen bil iz Marije.

Kakšna silovita predstava Jezusovega rojstva; res, skozi Marijo je moral iti tak večer, tako lep, blag, rdeč in ji zapustiti Jezusa, kakor je nocoj ta, ki žari na muslinasti zavesi in kliče iz mojega spomina Trubarjevo pesem.

V to nežno spominjanje je zavzvonil zvonec. Vstal sem in stopil odpirat. Na pragu je stal neznan možki in se mi predstavil: Janez Stanovnik.

— Želite?

— Vas!

— Kasirate za časopis?

— Ne.

— Potem pa . . .

— Se me res ne spomnite?

Gledal sem ga in . . . nisem se ga spomnil, bil mi je popolnoma neznan.

— Poznate potem morda . . . Angelo Mihelič? je vprašal.

— Izvolite naprej, tu je mraz, kaže, da ne bova zlahka našla skupnih znancev.

Moški v letih je vstopil, pomagal sem mu sleči dobro podložen plašč, dišeč po naftalinu in telesni toploti. Obraz mu je dehtel po koži, ki jo je spihalo, čeprav ni bilo vetra.

— Prosim, prosim, sem ga povabil k mizi in se zaglodal vanj z vsemi čuti, da bi ga prepoznal.

Mož je izvlekel iz notranjega žepa mojo knjižico novel.

— Tole pa poznate, kaj?

— Ja, sem pritrtil. Pomislil sem, da je morda prišel za koga prosit, da bi mu pomagal pri čtivu.

— Jaz sem Janez Stanovnik, veste, je povišal glas.

— Vem, povedali ste že.

— Ne vem, če me razumete, se je poskusil narediti prijaznega.

— Bi moral kaj razumeti?

— Seveda, vsaj to, da sem vaš junak iz te knjige. V r a g a ! me je prešinilo.

Menda sem občutil hudo vročico.

— Vi pravite, da sem umrl, je nadaljeval, ampak Angela Mihelič, ki vam je to natrobezljala, je moja popol sestra in se mi je hotela le maščevati, ker ji v testamentu nisem zapisal niti starega škarpa.

— Ampak . . . gospod Stanovnik . . . le slučaj . . .

— Ne boste me, dragi prijatelj, novelo smo preštudirali, tožil vas ne bom, ampak preklicali boste, da sem umrl, nič drugega. Nič drugega.

— Ne poznam vaše popol sestre.

— Vem, tudi pravnik mi je povedal, da je ne boste hoteli poznati.

— Poslušajte . . . Ampak . . . Lahko prisežem . . . da vas ne poznam.

— Ni treba. Tudi to mi je povedal pravnik.

— Pa kje, kje, na kateri strani pa sem vas obdelal?

— Stoosemintrideseta, izvolite.

Začel sem brati in se spominjati tistega šumečega poletja, ko sem pisal novelo o starcu, ki je tik pred smrtjo sprejel tri predstavnike oblasti: duhovnika, zdravnika in sodnika.

— J-a, sem nasmehljan odložil. In vi pravite, da ste to vi?

Pokimal mi je.

— Čisto zares?

— Hočete, da priložim še fotografijo?

— Ste prepričani, da ni drugega Janeza Stanovnika? sem vprašal ostro.

— Prepričan.

— Ste bili, ko ta, na postelji in umirali?

— Sem.

— Je bilo vse tako, kot je opisano?

— Vse, razen da sem živ.

Zasmejal sem se.

— Boste kaj popili?

— Ne. Boste preklicali?

— Bom. Toda vaše popol sestre ne poznam.
 — Njej bom zavil vrat.
 — Verjamete, da je ne poznam.
 — Imate dokaz?
 — Imam.
 — Na dan.
 — Janez Stanovnik ni imel nobene sestre, samo tri brate.
 — Prisežete?
 — Prisežem.
 — Hudiča, pravite, da je ni imel?
 — Ne.
 — Potem pa nisem tisto jaz.
 — Niste, saj sem vam rekel.
 — Kakšna naključja... Oprostite mi, saj sem vdrl k vam in vas skoraj uničil.
 — Uničili ravno ne, presenetil pa zelo.
 — Ah... kakšne šale piše življenje... se je zagrenjeno nameril vame. Ni imel sestre?
 — Ne.
 — Advokat mi je rekel, da vas moram ujeti.
 — Kako?
 — Da boste priznali, da je Janez Stanovnik imel sestre in brate.
 — Ta je pa tič, ta vaš advokat.
 — Je, je, ima tri hiše, vse iz pravn. Rekel je: naj le zine, da je imel Stanovnik sestre, na rob paleti ga spraviva.
 — Mirno mu povejte, advokatu, da ni bilo v tisti hiši sester.
 — Zdaj... mi je pa res nerodno, gospod pisatelj.
 — Nič, nič...
 — Boste škatlico dateljnov?

— Bom.
 Dal mi je škatlico, s celofanom prekritih mastnih sadežev, zadišalo je po Afriki in soncu, kakršno je pravkar zašlo.
 Odprla sva jih in začela jesti. Starec je malce zacmokal. Sonce je med tem zašlo, med nama je ležal topel mrak, ki ga je ogrevala peč.
 Jedla sva toliko časa, dokler jih nisva pojedla.
 — Kako pa zdaj mislite o meni? je vprašal.
 — Kakor prej, sem odvrnil.
 — In kako ste prej?
 — Da je človek tak revež, da je moral res priti na svet Jezus.
 — Mislite, kajne, da je človek prismojen?
 — To in še drugo.
 — Jaz mislim isto, zato sem pravzaprav prišel. Nisem Janez Stanovnik, temveč Oton Cigler.
 — Saj tudi jaz nisem pisatelj.
 — O... Kaj pa ste?
 — Urar.
 — Poslušajte... Vstal je in zapretil s prstom: Potem pa dateljne nazaj!
 — Ko boste vi vrnili večer, ki je odšel na Kanarske otoke in v Maroko, večer, v katerem sem se stiskal s toplino življenja v kaleh smrti, potem boste prejeli tudi sadeže, ki sva jih pojedla.
 — Kako lepo ste povedali, gospod urar.
 Vstal je, vzel knjižico novel z mize in odšel na hodnik, kjer sem ga stlačil v sukno.
 — Ampak napisali ste pa vseeno dobro, kar ste. Lahko noč.
 — Lahko noč.
 Pomežiknil mi je kakor star lev, ki ga je ošvrknilo sonce.

VLADIMIR KOS

ZLATI SNEG

Kot sneg so se razsule vrtnice
 na junij,
 blesteč se z zadnjim zlatim nasmehljajem
 v vrtu.
 Tiho so meglé pokrile razkrojitev.
 Dež, le dež
 se je zagrebel v topli prt.

Ko bi — Tebe kdaj več ne biló
 med nami,
 bi tudi jaz iztrgal nor srce
 pomladi,
 strl nihalo nočni uri z zrni dneva.
 Toda Ti si
 sredi naših zadnjih nad.

Ko veter vzdihne,
 veter s srčecem narave,
 se spomnim.
 Skoraj smo srcé v pozabo skrili.
 Kako Ti naj sicer povem, da naš si Človek?
 Srečen rečem,
 da si zdaj in tukaj Živ!

In praznik zlatega snegà naenkrat
 mine.
 S sopar zelenkastih se dvignejo
 drevesa.
 V novem šumu, kot da več ne bo umiranj.
 V Tvojem srcu le so vse poti
 z nebes.

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

V.

Naš voz se je pomikal dalje, ožarjen z avreolo večernega čudeža, ves poln mladega življenja. Zamaknjeni smo gledali v večerno zarjo in čutili nekaj globokega in lepega. Po poljani je odmevala pesem

Oj sijaj, sijaj sončece,
oj sonce rumenó . . .

Ta dan še ni umrl v meni. V duši mi poje kot sladka pesem, ki ne izzveni.

11. junija 1933

Zbrali smo se na gričku pri žalostni Materi božji. 1) Dosti nas je bilo, dosti mladih, veselih in smelih. Bila je nova maša. Vse je bilo praznično razpoloženo in v dušah so nam žuborele sladke misli.

Eno uro pred začetkom sem naučil Kristo sprejemno pesem. P. je prihajal v sobo in spet odhajal, se spotikal nad vsem in stresal svojo nejevoljo nad nas, zlasti pa na naju. V njem se je pač morala kuhati neka majhna jezica. Krista pa je izpeljala svojo vlogo — glede na majhen čas priprave — odlično. Ko sem ji povedal, da je šlo dobro, in ji čestital, je bila vsa srečna.

Kot sem zvedel potem, je bilo pripravljeno na Gradu kosilo za vse študente, ki so pomagali pri zboru ali pri krašenju cerkve. Pa niso prišli vsi . . . Njegova jezica ali kaj se je razlivala kot krop iz lončka. Pa še na tiste, ki so bili zbrani tam, je gledal postrani in jih hotel na lep način odstraniti. Pa naj bi bil človek vesel, ko ti tak »jezokuhec« spravi vso študentsko družbo v zadrego in jo osramoti pred tolikimi odličnimi gosti . . .

Četudi ni vse resnično, kar sem zgoraj napisal, to zadnje zadostuje.

Pa je prišlo popoldne in je prišel večer. In zopet sem bil vesel kot malokdaj. Po blagoslovu sem na koncu neke viharne pesmi od samega sončnega veselja zavriskal. Neka gospa ali kaj iz Trsta mi je v odgovor odvriskala in se igrivo potuhnila med množico. Bila je pač vesela kakor jaz.

Potem smo sedeli v travi in peli. Pesmi so bile tako lepe, da skoraj ni mogoče povedati.

1) Na Mirenskem gradu, kakor je razvidno iz sledečega zapisa

Pesem za pesmijo je šla čez mojo dušo kot val. Mislim, da mi je moral biti obraz med petjem ves izpremenjen. Krista nas je gledala in, kadar smo hoteli nehati, je otroško ponavljala svojo prošnjo: »Še eno, še eno! . . .«

Slovo je bilo težko. Kakor prej pesem mi je s silo zarezalo v dušo. Vendar si še danes ne vem prav raztolmačiti, zakaj sem tisti večer tako viharo korakal proti Renčam.

Prisrčno slovo je vedno težko, zato je prav, da se srce že vnaprej pripravi nanj.

Pa se je dogodilo, da sem bil v nedeljo 23. julija zopet na Mirenskem gradu. A tam ni bilo več takega razpoloženja kot za novo mašo. V zraku se je kuhala dušljiva sopara. P. je postal zmerom bolj čudaški. Še pred koncem kosila je zapustil po francosko samostansko obednico in se nekam zgubil. Po blagoslovu smo se zbrali, da bi zapeli tam na travi kot zadnjič, a ni šlo. Zakaj? Mladost, zakaj si tako žalno povabila svojo belo perot? 1)

Potem smo se mi fantje spravili v Miren v neko gostilno, kjer je že pel zbor iz Dornberga. Jaz sem tudi pel, pa še kako, a v mojem petju ni bilo pravega veselja. Ko smo se poslovili, sem bil boljše volje. Z Lasičem in Bernardom sem zavil v hišo ob poti . . .

Popeljali so nas pod neko veliko hruško in rekli, da naj jemo. Večer je prihajal tiho, neslišno. Kmalu nas je objel njegov sladki čar. Sedeli smo v krogu in peli v travi pod hruško. Pesmi so segale v dušo in zvenele skrivnostno kot večer. Tako smo bili lahki, da bi nas lahko najmanjši veterček odnesel v večerne daljave. Zvonki glasovi so sladko odmevali v poletno noč . . .

4. - 5. avgusta 1933
Mangart

H koči smo prišli pozno popoldne. Komaj smo odložili nahrbtnike, smo jo ubrali desno ob koči, da bi natrgali planink. A planink nismo dobili. Nekaj smo jih dobili potem, ko smo se vračali. Zlezli smo na neki obronek, ki je ob vznožju kope, desno od koč.

Nad gorskimi grebeni je drhtel zgodnji večer. Med vrhovi so se podile lahke meglice in ovijale daljave v skrivnosten čar. Za gorami je še sijalo večerno sonce. Tam izza Viša in Montaža je pošiljalo svoje poslednje žarke. Sedeli smo sredi gora — tako je moral nekoč sedeti sv.

1) Citat iz Župančičeve pesmi

Frančišek s svojimi brati v sončni Umbriji — in naša telesa so bila brez teže. Strmeli smo v gorski raj.

Od grebena do grebena so prodirali sončni žarki skozi lahne meglice. Bili so kot zlate strune, od katerih so brnele gorske melodije.

(Misel g. Abrama, 2] ki jo je pravil na tistem špiku Bernard).

O, mi vsi majhni, a s silnim hrepenenjem v dušah, sredi mogočnih gorskih vrhov!

O Bog, o Stvarnik, o Brezkončni, o Daljni in Dobri, glej na to naše hrepenenje in varuj nas in reši nas vsega hudega, nizkega in pozemskega. Daj, da ne bomo več čutili teže naših teles! Napolni nas s koprnenjem po daljnih vrhovih, po poslednjih ciljnih, po zadnjih duhovnih lepotah!

Tako smo sedeli in poslušali petje skrivnostnih svetov. Potem se je v skalah tam daleč na oni strani nekaj utrgalo in zbobnelo v globel.

Čudežno življenje je kot v slapu lilo v naše duše. Nad nami je pelo sladko večerno nebo. Ko smo se vračali, smo nosili v sebi prelepo doživetje.

25. septembra 1933

Pismo v dnevnik

Bil sem v tujem mestu. Pa se je dogodilo, da sem se spomnil tudi tebe, dobra sestra. Videl sem te kakor pred sabo, iz obraza v obraz. Tvoja postava mi je milo zasijala v nemem ozračju tujega mesta, z vsem tvojim življenjem. Vsa si bila taka kot oni presrečni veseli dan: se spominjaš? O, gotovo se. Vsa majhna in pre-

Na odru v Malem semenišču (Lado v beli bluzi).

prosta si hodila zraven mene in jaz sem bil vesel in sem mislil nate, na tvojo dekliško zagotovitost, na tvoje sladko-bridko hrepenenje.

Pa mi je prišla misel, kupil sem razglednico, napisal naslov in pozdrav. Že sem prilepil znamko, že sem ti hotel razglednico odposlati, ko sem se zdrznil in jo vtaknil v žep. Čemu naj bi ti pi-

2) Gre verjetno za znanega planinca in kulturnika Jožeta Abrama (1875 - 1938)

sal, sestra sredi poljan? Zato, da bi še bolj razbolel tvojo bridkost in bridkost vas vseh?

Vse tihe ždijo naše vasi, kakor da je šla čez nje bolna roka. Vaša okna so polna rož in mehkega zelenja, a rože so čudno bolne. In polne dekliškega čara so tiste izbice, a tisti čar je grenak.

Sladka je naša mladost, lepa kot biserni sen, a čisto na dno ji je kanila grenka kaplja od one vele roke, ki je šla bolešno čez naše vasi . . .

Spomnil sem se na tisto kapljo in zato ti nisem pisal.

Ostani zdrava in močna, roža sredi poljan!

2. avgusta 1933

Pot iz Žabnic na Višarje.
Majhen počitek.

Krog mene in visoko nad menoj so hrepenele v višino visoka pobočja in po njih so rasle gotsko ponosne in vitke smreke. Sredi med njimi in globoko pod njimi sem sedel jaz z nekakim gotskim hrepenenjem v duši. Sam sebi sem se zdel strašno majhen in šibak — a v moji duši je plamtelo kvišku silno hrepenenje. Tam gori v sinjini pa, visoko nad dostojanstvenimi smrekami, je mirno plavala gorska ptica . . .

Ko sem se mogoče čez eno uro zopet ustavil, sem se obrnil proti Višarjam in iz globin zapel ono lepo pesem:

**Ti, o Marija, si čista kot sneg,
ki je zapadel po gorskih vrhah . . .**

Pri nekem križu sem obstal, pokleknil in molil. Popoldan.

Preprosta klopca in majhna mizica, tik nad mano pa višarska cerkvena. Vse smrečine so že pod mano. Po njih lazijo sence meglic, ki mi zastirajo nebo. Prej sem opazoval gorsko ptico, ki je letala nedaleč pod menoj in potem izginila za skalami. Pa sem že res nad smrekami in nad ptico?

Kakih 30 metrov pod mojo klopco stoji smreka, 1) ki me še posebno zanima. Ni ne lepa ne grda, a je izrazita. Med živimi vejami štrlijo tudi suhe in mrtve. Ena celo lubja nima več. Drevo pa raste prav na robu prepada. Sestra smreka, me li čuješ, kljubujoče stoječa nad globeljo? Pa kaj je tudi tebi kdaj tako hudo kot meni?

3. avgusta 1933

Vstal sem zgodaj zjutraj in šel na klopco pred značilno smreko . . . Gledal sem jo.

(Do tu sem napisal na Višarjah pri tisti mizici, na tisti klopki pred smreko.)

Višarje! Globoko ste se mi vtisnile v dušo! Marija sredi skalnih grebenov gotških gor! Ko sem 4. avgusta odhajal iz tistega idiličnega gor-

1) S svinčnikom pripisano: m e c e s e n ?

skega koticčka, sem bil vesel in miren. Saj sem vendar še istega dne doživel pod Mangartom tisti večer, ki sem ga že opisal.

In ti, sestra s poljan, si bila tudi na Višarjah, le par dni pred menoj. Vem, o dobro vem, kako silno si se jih veselila, kako gotsko si po njih hrepenela. Tvoje hrepenenje pa je bilo menda drugačno od mojega. Meni je prineslo zaželeni mir, četudi le za en dan, a tebi? Ne veš, kaj vse sem občutil, ko si mi pravila, kaj vse ti je izrekel in napravil oni človek. Tistega dogodka in tistih besedi prav gotovo nisi pričakovala, zato pa sta bili razočaranje in bolečina tem večji. Tako lepo, mirno in sladko je bilo tvoje hrepenenje, ko si šla na Višarje. Šla si kot nedolžno dete Materi božji v objem, k Mariji sredi skalnatih grebenov gotskih vrhov... Ko sem te videl in ko si mi pravila, je bil tvoj spomin na Višarje prenapolnjen z bolečino... Pa zakaj ni bilo v tebi tudi hrepenenja po vrnitvi v gore in k Mariji sredi gorá?...

O da bi se oba že skoraj vrnila na Višarje! Ti, da bi neskaljeno užila nekaj miru in sreče tistega planinskega koticčka in zavrslila od sladkega doživetja, jaz, o jaz z mladim hrepenenjem v duši...

Sedaj, ko so počitnice minile, si na tihem želim, da bi se še enkrat začele skraja in da bi se jih jaz naužil zdrav do kraja... Zdrav... Kaj sem bil morda zadnje počitnice bolan?... O, ni bilo vse v redu z menoj... Toda ali sem bil v resnici bolan, objektivno bolan? Ali pa me je morda napravila bolnega moja domišljija?... Kaj je bilo z menoj?

Poletje, oj zlato poletje! Ali se spominjaš, kako sem te že spomladi od daleč objemal s široko razprostrtimi rokami? Poletje — česa ni videlo hrepenenje moje duše?

Ve, zgibajoča se in valujoča polja, vi, senčni gozdički pod belim Krasom, ve, prelestne zarje v barvah vzhajajočega in zahajajočega sonca, vi, dnevi, žareči v belini poletnega sonca, ve, gore, kipeče v nebo, vi vsi, kaj ste videli zalet moje duše?

Poletje, oj zlato poletje, zbogom! Vam, goram, pa ne kličem zbogom, ker mi živite še vedno v duši.

In zdaj je jesen... Čudovita jesen v bogastvu zrelega zelenja in sončnih dni... Ne spominjam se, da bi bila še kdaj tako lepa jesen kot letos.

Potem je prišlo slovo in sem zaživel v tujini. V tvojih očeh, o mati, velikih in lepih, je bila skrivnost: hrepenenje po domu in domačiji. Videl sem tvoj obraz, videl sem ga v duhu in resnici in obstrmel. Bilo je, kakor da je tujina vklesala vanj s silnimi potezami svoj lastni izraz. V tistih brazdah je bila neizbrisljivo zarisana vsa skrb, bolečina in hrepenenje. In tvoj obraz, moj oče, je bil miren, poln hrepenечеga pričakovanja. Večkrat si sklonil sivo glavo in — kar med nami — zaspal. Bil si pač truden od prečutih noči v sivem zatohlem uradu na hrumeči postaji.

A vselej si se vzdramil, kot da bi pričakoval nekaj, kar lahko pride vsak hip.

V Renčah sem bil do 18. avgusta. Iz moje sobice se je videlo na zeleno Vipavo in na šumeči jez. V tisti sobi sem zvečer čisto sam in v temi mislil svoje najtišje misli. Odpiral sem vrata svojih skritih »kamric« in se utapljal v njihove skrivnosti.

V tujini je okno moje sobe gledalo na ulico v predmestju. Imelo je pol metra visoke zelene polknice. Skozi okno nisem videl drugega kot gornji del nasprotne hiše in kos geometrično odmerjenega neba. Samotna je bila moja izba, a vendar polna življenja. Po njenem belem stropu so od jutra do večera švigale nerazločne sence vozil in ljudi na ulici. Večkrat sem videl skozi špranje zelenih polknic, kako je šla mimo človeška postava... Od časa do časa so se oglašali vreščeci glasovi cestnih prodajalcev, ki so na dvokolesnih vozičkih ponujali raznovrstno robo.

Dnevi so hitro minevali. Prišel je čas slovesa in vrnitve v domovino. In zopet sem doživel slovo, ki se mi je boleče zarezalo v dušo. Ko se je vlak zganil, sem slonel ob oknu in gledal proti koncu pločnika. Tam je med železnimi drogovi, pod električnimi kabli, v dimu in zamolklem hrumotu postaje ter sredi nočnih luči stala majhna gručica... Dokler so bili vidni, sem jih gledal in jim mahal v pozdrav. Potem je vlak zarezal v ovinek, pločnik je izginil spremenjen v dalji in nisem videl ničesar več. V oddelku sem bil sam. Zunaj je bila jasna septembrska noč in sredi neba je sijala luna. Iz noči je dihal neprijeten mraz, ki ga na poseben način čutiš, ko se na jesen pelješ z vlakom. Pod menoj je hrumelo kolesje v čudni in trdi pesmi.

1. oktobra 1933

Pa sem se vrnil v domovino. Bila je nedelja. Hodil sem po beli cesti proti Renčam in se trudil, da bi mislil kaj resnega.

Zvečer sem se vsedel k harmoniju. V tisti sobi ima še posebno mil glas. Zaživali smo v idiličen večer, zadnji v teh počitnicah. V sobi so opojno zaduhteli sveži korčki. Tam na oknu se je smejal velik pušeljc in pel o tistem tihožitju. Še enkrat — poslednjikrat v tem poletju — smo peli pesmi, ki so segale v srce in dušo. Na okno je potrkala prva tema, a mi smo peli naprej. Soba je bila čudovito polna mladih življenj.

Ali vendar, zakaj bi tajil, tvojo bližino in pričujočnost sem čutil nad vse. Že ko si vstopila, mi je duša silno vzdrhtela. Kaj je med nama? Mogoče gorske rože in planinke, ki jih oba silno ljubiva? Višarje? Da, sedaj, ko pišem, so mi prišle na misel Višarje. Zasledil sem podobnost med mojimi prvimi in tvojimi letošnjimi Višarjami. A pustiva in pozabiva na to. In vendar ne morem utajiti čustev in spominov nate.

(Beseda mi je okorna in ne more na papir)

(se nadaljuje)

Malo nas je, pa vendar

Problem številka ena za pračloveka je bil, kako si poiskati hrane. Lov na živali je bil poleg nabiranja zelišč za njegov obstoj nujen. Da bi temu zadostil, se je zatekel k najbolj preprostem orožju, kot so kamni, koli in palice. Ker bi mu pa zasledovana žival utegnila zbežati, jo je moral zadeti v življenjsko važne dele. Po takem načinu urjenja je nastalo streljanje ali ciljanje tarče.

Z nečakom Marjanom sva se podala na kraško bazovsko gmajno, se ustavila tu in tam ob suhem zidu, se podala v dolino, si narezala leskovih palic in majhnih šibic, iz katerih sem ob njegovi skrajni radovednosti kar na mestu napravil — pravi lok, po kraševskih kriterijih. Marjan je junaško nastavljal puščico, nameril in počil. Ni mu šlo vse gladko. Nekaj se je še kujal, hudoval, a nazadnje je le sprožil.

Napotila sva se proti domu. Preskočila sva nizek zidek, šla mimo nizkega grmičevja in grublje, mimo napol obdelane njive in zagledala pred seboj — pravega lovca, s pravim lokom, s pravimi puščicami.

Bil je domačin, pravi domačin. Preprost fant ali če že hočete poročen moški, ki je bil svoj čas navdušen nogometaša, srednji napadalec domačega športnega društva Zarja. Poškodoval si je koleno, se nekaj časa (in tudi še zdaj) posvetil fotografski umetnosti in se tudi udeleževal pri domačem prosvetnem življenju.

»Saj to je Stojan!« vzklikne Marjan.

»Da, Stojan Ražem!« ga še dopolnim jaz, »ki se vadi tu v lokostrelstvu.«

»Kako lep lok imaš! Ali se ga lahko dotaknem?« vpraša Marjan.

»Zakaj pa ne? Veš,« pravi Stojan, »taki loki so iz lesa ali iz umetne snovi s steklenimi vlakni. Za moške je lok visok od 180 do 270 cm, za ženske od 150 do 210 cm. Puščice so dolge od 70 do 75 cm ali 28 palcev, bodisi za moške ali za ženske.«

»Kaj pa so tisti krogi?«

»To pa so strelne tarče. Ena ima 10 krogov s premerom 122 cm za razdalje 90 metrov in 10 metrov; druga, ki ima tudi 10 krogov za razdaljo 50 in 30 metrov, ima 80 centimetrov.«

»Kako pa si se navdušil za to zvrst športa?«

»Vedeti moraš, da je lokostrelstvo doseglo velik razmah po vsem svetu. Že v zgodnjem srednjem veku so prirejali v Angliji turnirje v streljanju z lokom. Temu so dali izredno važnost v vojni. Kralj Edvard III. je tedaj prepovedal vse igre z žogo, ker je hotel, da se mladeniči urijo v streljanju z lokom. Kasneje z izumitvijo strelnega orožja in ker se je vojaška strategija popolnoma menjala, se je loko-

strelstvo že skoraj izgubilo in je ostalo le kot športna dejavnost.

V ZDA so ustanovili prvi klub leta 1828, mednarodna organizacija je bila ustanovljena leta 1931 in istega leta je bilo prvo svetovno prvenstvo na Poljskem. Prvo društvo v Jugoslaviji je bilo ustanovljeno v Zagrebu leta 1935, v Italiji pa že leta 1172 in sicer »Compagnia del Popolo della città e del territorio di Pisa«. Teoretik lokostrelstva je bil Anglež Roger Asham z zapisom Toxophilus (iz gr. lok in ljubiti), ki je izšel leta 1545.

V našem stoletju se je ta šport omejeval le na nordijske države, kjer je našel naklonjenost predvsem med ženskim spolom.

Sam sem član društva ASCAT iz Trsta, ki prireja več turnirjev, posebno važno pa je vsakoletno srečanje z ljubljanskimi lokostrelci. Obiskal nas je tudi lokostrellec Ferrari, Italijan, ki je osvojil bron na zadnjih olimpijskih igrah v Montrealu.

Lokostrelstvo je bilo na sporedu na olimpijskih igrah v Parizu leta 1900 in ker je bilo za to zvrst malo tekmovalcev, je bilo kasneje v Stockholmu leta 1918 ukinjeno. Zopet so mu odprli vrata v Antverpnu, dokler ga niso dokončno črtali leta 1924. V Münchnu je leta 1972 dosegla ta športna panoga

izreden uspeh. Isto se je ponovilo v Montrealu leta 1976.«

V Italiji je trenutno 3.000 aktivnih lokostrelcev. Ni nas veliko, a predstavljamo izredno homogeno skupino, ki na raznih tekmovanjih resno konkurira z ameriškimi in japonskimi tekmovalci in posega ce-

lo po najvišjih odličjih. Sam sem bil tudi že na tem, da dosežem normo za zadnji nastop na državnem prvenstvu, ki je bilo v Cortini. Škoda, saj bi tu imel priliko, se поблиže seznaniti z vrhunskimi lokostrelci in s tehniko streljanja.«

»Na dušek si mi zdaj opisal zgodovino tega lepega športa. Rad pa bi vedel, kako, kdaj in kje se lahko vadi?«

»Pri tem bom čisto kratek: vadiš lahko povsod, v vseh letnih časih, ob vsakem vremenu na prostem. Vendar kar se mene tiče, grem večkrat na urjenje v Trst, v dvorano, kar pa ni v skladu s principom lokostrelstva samega.«

VLADIMIR KOS

Tvoje Srce

*Potem se včasih tudi najbolj važne misli odpravijo
v šepetu spolzkega deževja,
in zgodnje lučke cest
se stisnejo k meglam.*

*Potem le Ti,
s prijetno toplim svojim Srcem,
stojiš ob strani, ki se Te lahnó dotika.
In vem, da grem lahkó od Tebe proč,
drugam.*

*A včasih nočem iti.
Nekaj v Tvojem licu me dela vedrega
pod kapljami praznine.
Kot da tako naenkrat
Tvoje zrem Srcé.*

*In ko ostanem, da mi vzame dež obzorje,
in zadnjo luč
da zmešajo umazanje —
si čisto blizu,
da se Náte bol opre.*

*Ko praznujemo praznik Jezusa z živim
Srcem, ki se v svoji odrešujoči ljubezni
nič ni spremenilo, deževna doba obdaja
japonske otoke s sivo-belo-zelenimi
barikadami, kot da bi se bilo treba
boriti proti soncu.*

»Pred kratkim si pripravljaj otroke, ki so nastopali na vsedržavnih mladinskih igrah v Italiji. Ali bi ti svetoval, in kako bi svetoval našim malčkom, da se navdušijo za lokostrelstvo?«

»Za nakup vse opreme bo v začetku malo žrtev. A kasneje se ti to v obilni meri povrne. Tovrstni

šport ti poleg slikovitosti daje veliko užitka. Ne mislim tu na lov kot tak ali na 'ubijanje živali', kar je proti vsej etiki tega športa. Sprijazni te z naravo, sprostiš se ob svojih tovariših. Obogatiš se in tudi ozdraviš, saj pravijo zdravniki, da je ta šport posebno primeren za utrditev hrbtnih in prsnih mišic.«

»Kako pa je s tekmovanjem? Ali ni prenevarno?«

»S tem pa je tako kot pri vseh drugih športih. Najprej mora biti pri vseh disciplina in red. Pa zbranost. Hladnokrvnost. Upornost. Pa tudi izurjenost in vztrajnost. Tekmovanja trajajo tudi po cel dan; kot zanimivost naj ti povem, da sem na tekmovanju, ki je trajalo od šest do sedem ur (v enem dnevu) izgubil cele štiri kilograme teže!«

»Kakšno je razmerje pri nas?«

»Zaenkrat bi rekel, da je ta šport pri nas zelo zapostavljen, zanemarjen in odročen. Še vedno vse preveč povišujejo nogomet ali kaj jaz vem kaj. Pri osrednji športni organizaciji je prišlo do določenih premikov, a vendar veliko premalo, da bi se kdo mogel resneje oprijeti te športne panoge. Kot rak rana je tu na dlani pomanjkanje trenerjev in pa kadrov, brez katerih je vsak napredek ali vsaj začetek nemogoč.«

»Stojan, kdaj pa lahko začne otrok z lokostrelstvom?«

»Ker je treba za to imeti neko določeno moč v rokah, je splošno mnenje, naj otrok začne z vadbo in nastopanjem tam okoli desetih ali dvanajstih let. Prvotno so odsvetovali to ženskemu spolu, ali kmalu so prišli razni strokovnjaki do prepričanja, da tega ni odsvetovati.«

»In nasprotovanja?«

»V glavnem jih ni. Lokostrelstvo je klasičen primer umirjene športne aktivnosti in je priporočljivo za tiste, ki so bolj šibke konstitucije. Je pa najbolj razširjen šport med handikapiranimi osebami, ki imajo vsako leto svoje svetovno prvenstvo.«

»Mirnost, koncentracija, dobra mera, živčno ravnotežje, pa tudi vztrajnost — to so lastnosti za ta šport. Ali ne zahtevaš preveč, na primer, od najstnika?«

»Z urjenjem, disciplino in predvsem z ljubeznijo in dobro voljo se da veliko doseči. Samo nikar vreči po prvih neuspehih puško v koruzo.«

»Še morda nekaj nasvetov in način treninga.«

»Če se hoče kdo res posvetiti temu športu, mu moram samo čestitati. Ob dobrem trenerju mora opraviti dvakrat tedensko po eno uro vadbe z lokom in v šestih mesecih bo znal prav primerno in lepo ciljati v tarčo. Vendar mora vsak lokostrellec biti telesno dobro pripravljen.«

Kazalec na uri na bazovskem zvoniku je kar močno potegnil čez eno. V žleodčkih nam je prav pošteno krulilo. Tudi Marjan, ki je bil drugače nestrpen, je ves pogovor z zanimanjem poslušal, tipal lok (ta pravi lok) in puščice in hotel ostati tu, v podnožju Kokoša.

Stojan je z vadbo končal in šli smo proti domu.

A. M.

Jadran - Tabor - Sidro

Aprila 1947 so oblasti hotele odstaviti rektorja tržaške univerze, pa so akademiki proglasili stavko. »Slovenski in hrvatski akademiki so tedaj videli, kako je potrebna na univerzi lastna narodna visokošolska organizacija. Zato so ustanovili Jadran za zaščito lastnih interesov na univerzi in izven nje.« (Jadran, II, 33).

Že oktobra 1947 je akademski klub Jadran izdal na ciklostilu razmnoženo prvo številko revije JADRAN, ki ima podnaslov Revija mlade inteligence ter je dvojezična, kakor je bil klub slovensko-hrvatski. Naslednje leto sta izšla dva tiskana zvezka v štirih številkah. (1. št., potem aprila 2.-3.-4. skupaj). In s tem je revija usahnila. Odgovorni urednik je bil Aldo Verus — očitno psevdonim, a tudi ostali sodelavci se niso podpisovali s pravimi imeni.

Jadran je bil idejno - politična revija — na prvi strani ob naslovu je imel geslo: Mati - Domovina - Bog —, zato prevladujejo v njem članki in razprave, ki obravnavajo osebo in svobodo, svobodo »sa gledišča limitologije«, osnovna vprašanja sedanosti, politično realnost malega naroda, rusko duhovno problematiko, češkega državnika Masaryka ipd. Nekak program predstavlja članek **Vstajenje** (II, št. 2-4), ki poudarja, da so »načela moderne mladine načela krščanstva, slovenstva in demokracije, to je načela napredka, ker so načela konstruktivnega dela. Mi smo ljudje bodočnosti in z nami vstaja nova doba z zdravim socialnim programom: Svoboda in kruh.« V članku so citirani številni svetovni filozofi in pisatelji, ki govorijo o svobodi, demokraciji in krščanstvu.

Vzporedno s Stvarnostjo in svobodo je druga skupina izdala zbornik umetnosti in razprav TABOR, ki je izšla v Trstu - Celovcu 1951 na 128 straneh. Založili so ga sodelavci, ki so tudi odgovarjali samo za vsebino svojih člankov, odgovorni urednik sploh ni podpisan.

Jedro zbornika predstavljajo idejne, politične in socialne razprave: **Nova pota**, ki izzveni v tezo, naj bi se ustvarila »samostojna in neodvisna država Slovenija s Trstom kot kantonalno edinico«; **Slovenski položaj 1951** dokazuje, da doživljajo Slovenci četvero razočaranj: nad sedanjim vodstvenim slojem, nad dosedanjo politično usodo, nad slovanstvom in nad Zahodom. Sledijo: **Vloga krščanstva v slovenski zgodovini**, **Današnje poslanstvo slovenskega razumnika**, **Socializem na razpotju**, **Tržaško vprašanje in svetovna javnost ter Misli in problemi ob Kocbekovi Tovarišiji**. Vse te razprave so napisane dokumentirano, vendar zelo ostro, zato so naletele v Sloveniji na hud odpor.

Drugi prispevki so bolj literarne vsebine. Tako je Vinko Beličič predstavil **Liriko v poveljni Sloveniji** in **Slovensko leposlovje ob zatonu stare dobe**, Anton Ivanov **Družbo sv. Mohorja** od ustanovitve do sodobnosti, Martin Jevnikar **Slovenske šolske knjige v Trstu**, ki jih je po vojni izdala Zavezniška vojaška uprava, in **Ob slovenskem pravopisu**, ki je izšel 1950. Jože Peterlin je opisal slo-

vensko kulturno življenje v Italiji, Valentin Inzko na Koroškem.

Pesmi so prispevali že znani ustvarjalci: Vinko Beličič, Stanko Janežič, Rafko Vodeb, Vladimir Kos in Milka Hartmanova, prozo pa: Beličič, Turnšek, Avg. Žele in grof Robert Barbo. Tabor je bil tudi ilustriran.

Tudi Tabor je izšel samo enkrat, ker ni našel pravega odmeva, ker sodelavci niso mogli vzdrževati lista in ker so se tudi nazorsko razhajali.

Ko je utihnila Stvarnost in svoboda, so Boris Pahor, Alojz Rebula in Pavle Merku ustanovili SIDRO, neodvisno tržaško kulturno revijo. Prva številka je izšla spomladi 1953, druga v jeseni istega leta, potem je Sidro prenehalo.

V uvodniku **Optimizem** so uredniki pojasnili, da je Sidro »odhod po pristanih človeške ustvarjalnosti, pomoč v nevihti in ljubezen za domačo zemljo«. Pot začenja »v imenu svobode, kajti prepričani smo, da napredka ne more biti tam, kjer je svoboda pepelka. In to ne glede na svetovni nazor, na snovanje Vzhoda in Zapada, ne glede na razdelitev sveta in na fanatizem omejenih možganov... Zato bomo zmeraj skušali izluščiti resnico, naj jo prinese veter z leve ali desne; zato bodo mnenja sodelavcev večkrat različna.«

Vodilno idejno razpravo je napisal Boris Pahor pod naslovom **Ne narodne koristi, ampak koristi ideologij**, v kateri je ostro zamahnil na levo in desno in se zavzel za edinost med tržaškimi Slovenci. Rebula je priobčil satirično novelo **Vinograd rimske cesarice**, ki je dala leta 1956 naslov istoimenski zbirki novel. Tretji urednik Pavle Merku je objavil razpravo o izvirnosti v sodobni glasbi. Izmed ostalih sodelavcev prve številke je važnejši še ljudski dramatik Lojze Cjak s Kontovela, ki je prispeval 3. dejanje ljudske igre **Zapadnik**, zajete iz ribiškega življenja okrog leta 1800.

V drugi številki sta daljša sestavka v prozi Pahorjeva novela **Sonce in kri** ter Rebulovi zapiski **Iz Dnevnika '53**. Obe deli sta izrazito tržaški in napisani s sposobnostjo obeh ustvarjalcev. Novi sta dve Gradnikovi pesmi in črtica Vijolice Fonda, sodelavke Literarnih vaj. Krajšo razpravo o **Vlogi zaledja v pomorskem razvoju Trsta do prve svetovne vojne** je prispeval Gojmir Budal.

V obeh številkah je še več ocen slovenskih del iz zamejstva, krajših sestavkov, drobnih poročil in drugih aktualnih zanimivosti. Številki sta opremljeni z lesorezi Avgusta Černigoja, Lojzeta Spacala in Avrelija Lukežiča.

Sidro je nekoliko prispevalo h kulturnemu in literarnemu življenju tržaških Slovencev, ki so bili tedaj brez vsake revije, če izvzamemo Pastirčka in Literarne vaje, ki sta bila namenjena dijaški mladini. Vendar je Sidro izhajalo prereditko, da bi se moglo utrditi kot prava revija. Tudi se uredništvo ni posrečilo, da bi zbralo okrog sebe večje število tržaških ustvarjalcev, težo sta mu dajala le Pahor in Rebula.

Naša velika ljubezen, jagoda

Čez noč se bodo robovi hribočki travniki ruše dolinice kotanje jase pokrile z rdečimi . . . da, z rdečimi sladkimi dehtečimi zdravilnimi čudovitimi čudodelnimi, vsem priljubljenimi jagodami! Kdor je proti, naj dvigne roko. Samo dve! To je gospod Srbonos, ki se prične čohati in praskati ob samem pogledu nanje in je frustriran, ker jih ne more jesti, ter gospa Trepetlika, ki vidi v vsakem grizljaju smrtnega sovražnika svoje jeguljaste postave ter se mora zadovoljiti s požiranjem slin. Ljubi gospod Srbonos, čemu se ti ne odrekaš v imenu strahu pred srbečico! Kako malodušno gledaš, ko se drugi naslanjajo ob rdeči piramidi z vijugami smetane in mimogrede seznanjaš omizje, da ti jagode pač niso všeč. Torej: v tolažbo vsem gospodom Srbonosom pa samo tole: kdor je alergičen na jagode, naj prične s postopnim uživanjem: prvi dan dve, drugi dan štiri in tako naprej. Nekateri erboristi zagotavljajo, da se telo tako postopoma privadi in o alergiji potem ni več ne duha ne sluha. Ne jezite se, če vam poizkus izpodleti ter vam bodo iz srajce kukale plahte srbeče kože in boste primorani sedeti pred televizijsko kame-ro, kot da nič ni. Kaj, če je vaše telo posebne sorte ter izjema, ne uboga splošnemu pravilu in ne prenese te velike ljubezni, jagode? Vse gospe Trepetlike pa naj si zapomnijo, da je jagoda samo prijateljica lahke gibke tenke prožne zdrave postave: diuretična je, pomirjevalna, hranilna. In za kar je diuretično, pač ne velja pravilo, da boš eno sekundo imel v ustih in potem za dolge mesece na bokih. Obilno uživanje jagod bo ne samo pregnalo občutek lakote, temveč dalo telesu, kar mu gre, ne da bi ga obtežilo z odvečnimi kilogrami. Saj se še tako ljubek in lep obraz ob pretiranem stradanju nategne v nekakšen konjski izraz, ki si ga prav gotovo nobena ne želi. Zato pa jagode! Sedaj je zlati čas! Pa še: ura zamujena, ne vrne se nobena! Kdor pa trpi za revmatizem (saj ga imajo že dojenčki), naj ve, da je švedski zdravnik Karl von Linné svoje hude napade protina zdravil izključno z jagodami. Take vrste zdravljenja so potem posnemali še drugi in ugotovili, da je imel simpatični Šved prav, in ga začeli predpisovati bolnikom. Si predstavljate zdravnika, ki vam predpiše izdatno kuro z jagodami?! Kdo ne bi letel k njemu?

V upanju, da so gospe, zavzete za svojo vitko postavo, potešene in potolažene, pa lahko prisežemo, da so, razen omenjenih primerov vsi, prav vsi, za jagodo in, ko bi ustanovili stranko jagode, bi na volitvah gotovo izšla zmagovalka. Morali pa bi jo nasaditi na vsak centimeter proste zemlje, ob vznožju dreves, po parkih, mestnih gredicah, pločnikih,

ob avtobusnih postajah, na pragih cerkev, vrtcev in šol; parkirne prostore bi morali izpremeniti v dišeče nasade in avtomobile postaviti pred mestno obzidje, ki bi ga sezidali v zaščito jagode: v maju in juniju bi lahko vsi nemoteno zobali jagode na poti v službo in otroci bi jih nabirali za malico; nad mestom bi plaval dišeč oblak in opoldne bi se na vseh mizah naslanjali ob jagodi v vseh mogočih in nemogočih mednarodnih tortah narastkih zvitkih šarlotah in pudingih in nevroza bi izginila kot ob zama-hu s čarobno palico in pri kosilu bi se namesto preprirov razlegal smeh.

Jagoda: berem, da uspeva v dobro pognojeni zemlji, pa pomislim na ono, ki je iz gozda presajena, v nekaj letih dobesedno pokrila in ovenčala star zid, ena sama! Nobena botanična knjiga ne upošteva možnosti, da more jagoda uspevati v zidu! Pa vendar: vsako leto se rastlina pobeli s peterolistnimi cveti, trajnica, z nadzemskimi viticami, ki jih meče in razpreda na vse strani in tipa med kamni za naprstnikom zemlje, da položi nanjo kolence, ga ukorenini in požene; evo, tu bo nova rastlina, s trojnimi nadržanimi pecljati listi: ena, dve, tri, dvajset, sto. In vse se drže za roke, strnjene v zeleno preprogo, ki nekega dne zažarijo v srčaste, okrogle, podolgovate rubine, s posipom temnih pik, ki nič drugega niso kot seme, ki ga ta golosemenčnica ponuja vetrovom: nesite me daleč, da bo povsod, kjer sije sonce, uspeval moj rod! Naj vsakdo vendar spozna, da »vesca fragraria«, jagoda, ni kar tako in je o njej pel sam Publius Vergilius Marro, eden največjih pesnikov vseh časov, v svojih eklogah in da ima tudi ona del svoje slave in bi si zaslužila veliko veliko večjo, če je res, da je vsa, prav vsa, od nog do glave uporabna, zdravilna, zlahтна, ki da v svojih glavicah zbira kisline, čreslovine, sluz, kalcijeve in železove spojine, proteine, fosfor, vitamine A, PP in C in še mnoge druge -ine -ine, in bolj je lega rastišča sončna in noči hladne, več tega bogastva nabere. In kdor ji je prebral in pretehtal telo in vse to odkril, se zaklinja, da ima jagoda še mnogo drugega, neraziskane-ga. Strokovnjaki, jagoda vas čaka: preučite jo do kraja in povejte enkrat dokončno svetu, kdo in kaj je pravzaprav ta naša nepoznana znanka, iztrgajte vse skrivnosti tej sramežljivi nagajivki, ki se umika pod svoj trioglati zeleni dežniček, da si z roko nad njo, pa je ne vidiš.

Ni pa samo diuretična, temveč taka, da čisti to, kar imamo najdragocenejšega: kri in odvaja iz telesa strupene snovi, ki jih kopičimo od napačne in nenaravne prehrane, pa še zaradi naglice, živčnosti,

jeze in tako naprej. Posledice so čudovite: izvrstna prebava, jetra, kot da smo pozabili nanje, lepa koža. Pozor: o koži! Pretlačene ali samo v kolesca zrezane jagode položene na čisto kožo, odlično nadomeščajo kozmetični salon! Lahko držimo deset minut, kakor tudi celo uro. Če medtem časom kdo pozvoni, z debelim glasom javimo, da gospe pač ni doma. Po taki operaciji nam bo obraz prozoren svež in rožnat, prava jagoda, tudi če smo prebdele tričetrť noči.

Če pa smo zelo vneti za rastline, potem nabiramo še peclje, liste in korenine ter vse to sušimo v suhem in svetlem prostoru. Naš že znani prijatelj erborist Méssegué nas v poglavju o jagodi dobesedno bombardira z nasveti in priporočili o uporabi teh v obliki čajev, gargarizmov in polivov, obkladkov, kopeli in maž, s katerimi naj se mažemo znotraj in zunaj, od nog do glave vse petke in svetke. Ker se vsi, brez izjeme, najrajši mažemo od znotraj, bomo to seveda delali s sadeži, ki jih bomo vso pomlad pripravljali po naše, pa še po italijansko in francosko, po špansko, portugalsko, nemško in še po turško, če nam je tako všeč, ne da bi pri tem pozabili, da je najbolj zdrava sama na sebi, brez vsega, kakor jo je Bog ustvaril in kakor smo jo nabrali, dišečo po počitnicah in prostosti, po soncu in senožetih, ker je jagoda vse več kot jagoda: je tudi vlaga neprodinrnih gozdov z belimi kosmi megle v vrhovih, je zbranost in tišina, je jasa, kjer je domovala stara čarovnica, ki je iz jagode pripravljala ljubavne napoje, pa zdaj izpremenjena v soho kljubuje nevihtam in vetrovom, ko so že vsi pozabili nanjo in ni nikomur več do napoja; jagoda je prvobitnost, ki nam je ravno tako potrebna kot zrak in kri. Zato si vsaj košček te prvobitnosti nasadimo v bližini doma, pa če imamo samo krpo zemlje. Videla sem jo cveteti na stari, s peskom in prstjo pokriti strehi predmestne-

ga skladišča, pa ne bi našla kotička na vašem vrtu? Namnožila se vam bo in, ne da bi vedeli kdaj, se bo tudi najbolj zanemarjeni del vrta izpremenil v majhna nebesa, saj, ko se dobro razraste, jagoda ne dopušča travi, da bi prosto rastle. Pa je tudi v estetskem pogledu nad vse ljubka rastlina.

Edino kar želi od vas je to, da vsako jesen razredčite rastline in tako ustvarite prostor za nove. Od maja do junija bodo vaše veliko veselje — jagode, pa še ob koncu septembra vas bodo razveselile z nekakšnim mini pridelkom.

Najmanjšega dvoma ni, da dobi še tako kuhar-ko nenadarjen človek ob pogledu na jagode primeren navdih ter si jih zna imenitno pripraviti. Toda smola! Zgodi se, da si jih zaželiš prav sredi zime, ko te ima gripa. Prav, če imamo na polici v čudoviti vazi nekaj še bolj čudovitega: v sladkorju shranjene jagode! Teh pa mora biti za kilogram, onega pa tričetrť kilograma, perfektno, če je od trsa! Stopimo ga na slabem ognju s kakšno žlico vode in mešamo, da se začne napihovati v mavrične balone in balončke, odstranimo, takoj nato dodamo oprane jagode, ki se bodo tako kopale celih deset minut, nato pa ven, na sito. Samo jagode, seveda! Sladkor zopet gor, na ogenj namreč, da se zgosti kot marmelada, nato pa jagode zopet noter, tokrat pa za pet minut. Pika. V vročo in sterilizirano vazo položimo plast konfekcije, da se shladi, nato drugo plast, ki se mora tudi shladiti in tako naprej do vrha. Pa smo! Prisilili smo jagode, da ostane vsaka na svojem mestu, pa še s parafinom moramo zadelati pokrov: proti bakterijam in seveda proti nezaželjenim tatovom. Posoda pa naj bo lončena, žlica lesena, sito platneno, predpasniček pa ves bel in v čipkah, pa še ruta na glavi, ker tako pripravljena želatina ne predvideva dodatkov las.

ALBERT MIKLAVEC

PESMI

TIHA MISEL

*Ptica
je spodila
tiho misel
z lepe cvetke . . .*

*Cvetka
je zbudila
lepo misel
v moji duši . . .*

*Misel
je rodila
novo pesem:
z njo sem srečen!*

NOČ

*Nebo se je ozvezdilo,
vse naokrog le noč bedi,
tema že vsepovsod sedi,
v noč se vse je vgnezdilo.*

*V meni misli se love
in dolgo še v noč bedim:
s tiho pesmijo budim
stvari, ki zdavnaj spe . . .*

*Za hip cvetica se odpre,
v grmu ptica gostoli,
srce bolesti preboli,
odprta rana se zapre.*

GMAJNA IN SRCE

*Gmajna
se hoče pokriti
s temo
in hoče zakriti
goloto
svojih skal . . .*

*Moje srce
se hoče odkriti
v novi dan
in hoče razkriti
lepoto
svojih obal.*

Povest slovenskih planincev v Argentini *(nadaljevanje)*

VOJKO ARKO, Bariloče - Argentina

2) **Slovenska plezalska skupina.** - Ko sta Dinko in Tonček preplezala katedralski stolp (1.1.1951), je štelo bariloško planinsko društvo (Club Andino Bariloche) že skoraj dvajset let. Ustanovili so ga Argentinci in izseljenci srednjeevropskega izvora (Švicarji, Nemci, Avstrijci) in po zaslugi te družbe je planinska delavnost v skromnem naselju pod Andi vedno uživala določeno spoštovanje. Ob našem prihodu so bili že vsi zanimivi vrhovi v pokrajini doseženi in bližnje gorske skupine dobro poznane. CAB se je zanimal tudi za poljudno znanstvena vprašanja povezana z gorami (fauna, flora, zaščita prirode). Organi-

Dinko Bertonec tik pod vrhom Slovenskega zvonika (Campanile Esloveno) v pogorju Catedral — 13. 1. 1952.

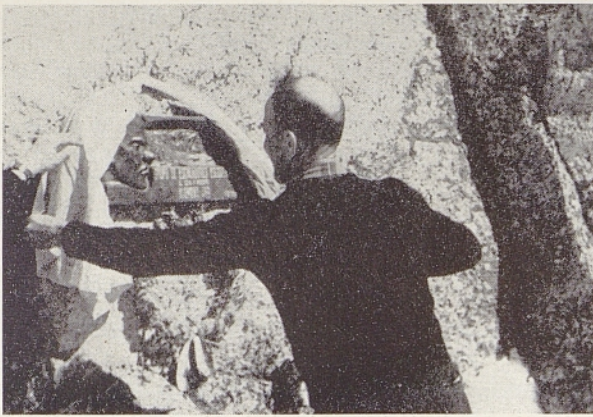
zacijsko je bariloški klub v preteklosti in sedanjosti združeval smučanje in planinstvo, ukvarjal se je z gradnjo koč in steza, izdajal letno svoj planinski zbornik in izpolnjeval v večji ali manjši meri naloge, lastne vsaki planinski organizaciji.

Prav nič ni torej čudno, da so se slovenski novonaseljenci brž povezali s krajevnimi alpinisti. Vendar se je njihova lastna skupina po razumljivih zakonih načela »Svoji k svojim« izoblikovala v posebno družbo, ki se je nazivala »Grupo Escalador Esloveno« (Slovenska plezalska skupina).

Ta družba je pomenila najaktivnejšo plezalsko skupino ne le v Bariločah, temveč v vsej Argentini. Brž je preseгла viške argentinskih plezalskih dosežkov, izvedla nove plezalne smeri in prevrednotila dotedanja merila. Leta 1952 je naveza Bertonec - Jerman preplezala Slovenski zvonik (Campanile Esloveno) v katedralskem gorju in Tumov stolp v gorski skupini Tres Picos južno od Bariloč. V tem zadnjem gorovju je isti dan naveza Pangerc - Šilar izvedla prvenstveni vzpon na Freyev stolp (Torre Frey). Še danes so te ture zahtevne, pred Slovenci pa so jih zaman poskušale različne naveze. Campanile Esloveno velja že dolgo vrsto let za zrelostni izpit argentinskih plezalcev, medtem ko je Torre Tuma zadobil na žalost zločest sloves zaradi nesreče, ki je pogubila dva cordska plezalca. Ne bom navajal prvenstvenih smeri v okolici Bariloč, saj oddaljenemu Evropejcu taka imena komaj kaj pomenijo. Dostavljam samo, da sta klasični turi na katedralski Veliki Stolp (2405 m) in na Tronador (3475 m) postali običajni vodniški turi za naša tedanja najboljša plezalca, Bertonec in Pangerc, in da njuno plezalsko razdobje še danes lahko smatramo za izredno, saj opažamo, da včasih zdaj pretečejo leta, ko nobena naveza ne doseže vrha Tronadorja, čeprav sta kritični mesti razmeroma kratki. V tistih časih pa sta oba Slovenci stala nekajkrat vsako leto na Tronadorju, pristopila z raznih smeri in napravila tudi dva ali tri vrhove troglave gore na en mah. Kar je še posebej omeniti, je, da so tudi manj poznani člani Slovenske skupine opravili številne zahtevne in pomembne ture, ki smo jih potem premlevali v deževnih dneh po bariloških kavarnah.

3) **Ekspedicijska delavnost.** - Tehnična sposobnost in izredna energija Slovenske plezalske družine je seveda postala znana v vseh planinskih krogih Srebrne dežele. Čeprav je planinstvo v Južni republiki zajelo razmeroma majhen krog ljudi, je vendar uvrstilo v svoj zbor nekaj izobražencev in podjetnih osebnosti, kot se je to v pionirskih časih alpinizma tudi v Evropi dogajalo. Želja po neznanem in nedoseženem, tako značilna za klasični alpinizem, je zmeraj rogovilila tudi po argentinskem »andi-

Peter Štrukelj, solkanski rojak, odkriva spominsko ploščo Klementu Jugu na Slovenskem zvoniku (septembra 1954).

nizmu«. Razmeroma blizu Bariloč se razprostira razsežna poledenela gorska veriga, ki jo pokriva najpomembnejša glaciacija izven polarnih ozemelj. V zadnjih dveh desetletjih so najboljši plezalci sveta usmerili svoje korake v te pokrajine in vse pomembne planinske revije pišejo obširno o Južnih Andih. A pred tridesetimi leti je bilo gorsko področje južno od 45. vzposednika jako malo poznano. Bariloški klub je spremljal napore okrog San Valentina, najvišje gore južnih Andov, ki doseže skoraj štiri tisočake, in ko so novi prišleki dokazali svoje sposobnosti, so bariloški andinisti organizirali odpravo na San Valentin decembra 1952. Kar niso mogli doseči Nemci in Švicarji, se je posrečilo sedmim Bariločanom in med njimi sta dospela na vrh San Valentina Dinko Bertoncelj in Tonček Pangerc (18.2.1952).

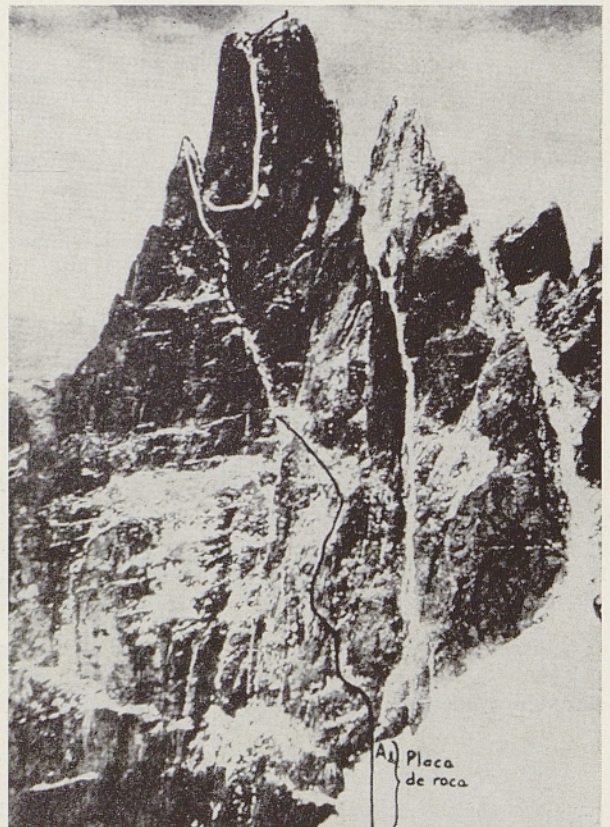
Naslednje leto so Argentinci segli še dalje: začeli so pripravljati odpravo, ki naj bi zavzela Dhaulagiri, enega takrat še neosvojenih himalajskih osemtisočakov. V to odpravo je bil vključen Dinko Bertoncelj. Medtem je bariloški klub poslal novo patagonsko ekspedicijo v pogorje Paine na čilskem ozemlju blizu Magellanove ožine. Ta gorska skupina je kasneje močno zaslovela zaradi svojih navpičnih sten in silovitega vetra, ki je sploh poglavitna ovira vsem gorniškim podvigom na patagonskem jugu. Ob prvem obisku Bariločanov je že dostop do najvišje konice Paine predstavljal hud problem in raziskovalni poskusi so komaj utirali prve sledove v nedotaknjeno divjino. Preveč nagel zagon, ki je hotel izsiliti naglo odločitev, je izzval težko gorsko nesrečo: 17. januarja 1954 je ledeniški plaz zasul Tončka Pangerca in Herberta Schmolla. V spomin na mrtva tovariša je bariloški klub nazval dve jezerci v domači katedralski gorski verigi Laguna Tonček in Laguna Schmoll.

Malo po tej nesreči je odrinila himalajska odprava. Argentinci sicer niso dosegli vrha Dhaulagirija, a so prišli v smeri čez »hruško« višje kot katerakoli evropska odprava (maja 1954). Bertoncelj je dosegel vršnji greben (7600 metrov) in obdržal precej let slovenski višinski rekord, dokler niso alpinisti iz domovine uspeli organizirati himalajskih odprav in so Dinkovo višino presegle. Ko je bil slednjič Dhaulagiri preplezan (1960), so Evropejci ubrali novo, lažjo smer po severovzhodnem grebenu.

Razumljivo je, da je nesreča iz leta 1954 podžgala Bariločane in da smo takrat dosti sanjarili o najvišjem vrhu pogorja Paine. Šele 1957 je krenila nova odprava na pot. Zadela pa je na ovire, ki niso bile ne ledeniki ne stene. Italijanski industrijalec Monzino je izposloval pri čilski vladi, da je »rezerviral« Paine za italijansko ekspedicijo. Čeprav so Bariločani prekršili to smešno prepoved in poskušali z eno samo navezo preplezati prepovedano goro, jim podvig ni uspel. Vendar sta Carlos Sonntag in Slovenec Davorin Jereb skoraj dosegla vršnji, z opastmi obokani greben ter začrtala smer, po kateri so pozneje Italijani izvedli vzpon. Medtem pa je druga, večja skupina bariloških plezalcev dosegla vrh Balmacede (2000 m), zanimive še nepreplezane gore nad fjordi Zadnje nade, zahodno od čilskega mesta Puerto Natales. Pri tem uspešnem vzponu je sodeloval Slovenec Ivan Arnšek.

Ko se je Bertoncelj vrnil s Himalaje, ga je argentinski antarktični institut povabil k sodelovanju v polarnih ozemljih. Sprejel je in prebil dve leti na antarktični postaji General Belgrano. Pomagal je pri topografskih in glacioloških raziskovanjih. Kot njegov edini plezalni podvig na šestem kontinentu je omeniti plezarijo na robu antarktične celine v skalnem odlomu, ki nosi naziv »Nunatak Moltke«.

4) Slovensko planinsko društvo v Argentini. - Čeprav so slovenski izseljenci sodelovali pri številnih argentini-

Torre Tuma (Tumov stolp) v pogorju Tres Picos, južno od Bariloč. Zarisana smer je približna smer prve naveze Bertoncelj - Jerman (1952).

skih planinskih akcijah, zlasti v okviru andinskega kluba (CAB), so vendar imeli za potrebno, da organizirajo tudi svojo lastno planinsko organizacijo. Že leta 1951 se je ustanovilo Slovensko planinsko društvo v Argentini, najprej v Bariločah, nekaj mesecev pozneje na pobudo slikarice Bare Remec pa tudi v Buenos Airesu. Obe sekciji društva sta vrsto let živahno delovali vsaka na svojem področju, a sta zlasti v prvih letih osredotočili svoja prizadevanja v bariloško pokrajino, kjer je skupina smučarjev in plezalcev (ki so se sami radi nazivali »bratje« ali »šuma«) predstavljala naravno osnovo vsakega dela.

Kot pomembno delo društva bi zabeležili izgraditev slovenskega kota v katedralskem pogorju. Ko je bil preplezan Slovenski zvonik — izredno plezalsko dejanje v tistih časih — so slovenski planinci v poletju 1952-53 izsekali Slovensko stezo skozi pragozd do katedralskih jezerc v osrčju pogorja. Poglavitni motor vse delavnosti je postal Tonček Pangerc, ki si pač ni predstavljal, da bo jezerce, ki ga je steza dosegla, nosilo njegovo ime. Pod veliko

Prvi slovenski križ na gori Capilla, postavljen leta 1952. Od leve na desno: Leo Rackiewicz, Davorin Jereb, Blaž Razinger, Wenceslao Clerch (umrl l. 1957 na Tronadorju) in Vojko Arko.

nagnjeno skalo ob tej poti so slovenski gorniki postavili zavetišče, ki se ga je prijelo ime »Skalca«, v španščini »Piedrita«. Slovenska volja je tudi dosegla, da je Club Andino zgradil ob jezeru Tonček svojo najlepšo kočo, ki nosi ime ustanovitelja in dolgoletnega predsednika CAB-a,

bariloškega pionirja Emilia Freya. Ta je bil sin očeta Švicarja in matere kreolke z dobršno mešanico indijanske krvi. Tako je idealno združeval Evropo in Ameriko v novih predelih argentinske republike. Njemu in drugim odbornikom Cluba Andino se moramo Slovenci zahvaliti za dobršno mero razumevanja in sodelovanja. Vsi ti planinci najrazličnejšega etničnega izvora so z uvidevnostjo upoštevali naše naslanjanje na slovensko planinsko tradicijo. Sprejeli so Slovenski zvonik (Campanile Esloveno) in Slovensko stezo (Picada Eslovena) pa tudi ime Torre Tuma, ki smo ga dali preplezanemu vrhu v pogorju Tres Picos in s katerim smo se spomnili slovenskega alpinista dr. Henrika Tume.

Po Dinkovem povratku s Himalaje so se bariloški »bratje« oddolžili svojemu največjemu vzorniku. Kot sem že v uvodu povedal, je jugovska odločnost botrovala vsem začetnim naporom slovenskih planincev ob velikem jezeru Nahuel Huapi. Zato ni čudno, da se je porodila ideja, postaviti spominsko ploščo ideologu Skale na Slovenskem zvoniku v katedralskem pogorju ob tridesetletnici Jugove smrti v triglavski steni (1954). Na edinstvenem zimskem izletu smo najprej s smučkami dospeli do Skalce in tam prespali, drugo jutro pa smučali do strmin v zatrepu doline Campanile, potem pa smo se s cepini in derezami povzpeli do Slovenskega zvonika. Tam smo pritrdili ploščo na katedralske skale in bariloški gorski vodnik Peter Štrukelj, solkanski rojak, ki se je Klementa Juga še od doma spominjal, je ploščo simbolično odkril (26. septembra 1954). Planinci iz Buenos Airesa pa so bili tudi prisotni, saj so prispevali iz svojih takrat več ko skromnih sredstev za ulitje plošče.

Druga pomembna akcija je veljala gori Capilla. Izbrali smo nalašč enega najtežjih izletniških vrhov, povrh še onstran jezera, in prav na tistem vrhu je zagnana »šuma« postavila velik železen križ po zgledu domačega križa, ki je pred vojno stal na Škrlatici. Ker smo imeli več navdušenja kot pa izkušenj, smo uporabljali povsem neprimeren material, ki ni mogel kljubovati patagonskim viharjem. Zato smo križ deset let kasneje (1962) obnovili v primernejši in trdnjši obliki.

Ko so prireditve buenosaireške sekcije zbrale nekaj denarja, je SPD postavilo počitniško kočo v bariloškem mestecu. To kočo smo nazvali Planinski stan in tam prenočujejo planinci, ki pridejo iz vlemesta v gore in raje seveda kje prespati, ko se izkrcajo po dolgi vožnji iz vlaka ali avtobusa. Hišica pa služi tudi kaki družabni prireditvi bariloških Slovencev.

Društvo je opravilo razen tega pomembno kulturno delo, ko je izdalo tri zvezke revije **Goré** z raznimi članki, ki poročajo o slovenskem planinstvu v Argentini, in z mnogimi risbami, ki so jih prispevali slovenski izseljenski umetniki. Planinske opise in poročila je objavljala tudi tednik **Svobodna Slovenija** in vsakoletni **Zborniki Svobodne Slovenije** so prinašali posebne gorniške priloge. Bertonc-ljev himalajski potopis **Dhaulagiri** je izdala Slovenska kulturna akcija. Vse te založbe imajo svoj sedež v Buenos Airesu, kjer je do svoje smrti leta 1970 bedel z ljubeznijo in vnemo nad vsako planinsko delavnostjo predsednik tamkajšnje sekcije SPD pokojni Robert Petriček.

(Dalje prihodnjič)

O NARAVI IN ČLOVEKU

Kako si je Galileo razlagal plimo in oseko — prava znanstvena fantastika! Tudi Kepler ni brez krivde: res je odkril zakone, po katerih se gibljejo planeti, a bil je tudi zakrknjen astrolog. Prvak astronomov Herschel je bil trdno prepričan v poseljenost Sonca z umnimi bitji; ta naj bi — tako je blodil — kot nekake lopute odpirala sončne pege (!) vsakokrat, ko bi se jim zahotelo gledanje zvezd. Njegovim blodnjam je pritegnil sam Newton.

Slavni (in televizijskim gledalcem znani) d'Alembert se je motil pri tako enostavni stvari, kot je met dveh kovancev. Verjetnost zadetka vsaj enega grba (to je enega ali dveh) je ocenil na 2/3 (pravilno: 3/4). Še večji matematik, Gauss se je pregrešil z mladenostjo: na tihem je sicer čutil potrebo po novi geometriji ali pa vsaj njeno upravičenost; pri vsej avtoriteti, ki jo je še za življenja užival, pa si ni upal z misliti na dan.

Z opravljanjem, podtikanjem in kritiziranjem bi lahko še nadaljevali, a bilo bi prelagodno in prepodlo početje. Se zavedamo sploh, v kakšni temi bi tičali, ko bi ne bilo vseh teh ljudi? In če je bila njihova pot do resnice posejana z zmotami, kako si moremo misliti, da bo naša v očeh zanamcev drugačna?

—o—

Kakšno sračje gnezdo je angleščina!

Ko so Angleži bili še Angli, Sasi in Juti in ko Anglije še niti videli niso, so si že izposodili iz latinščine besede kot *street*, *wine* i.p.d. Ob naselitvi na otok so trčili na poromanjene Kelte in ti so jim posredovali druga: *port*, *mountain*. Tretji priliv latinskih besed, bolj svetih in učenih, dolguje angleščina misijonarjem: *school*, *turn*, itd.

Nato so bili na vrsti Skandinavci, točneje Danci in Norvežani. Večina teh, ki danes sprega angleški pomožnik, ne ve, da sta *they* are »oni so« pravzaprav skandinavski besedi. Iz istega vira so še druge temeljne besede kot *get*, *give*, *sister*; dalje končnica *-son* (n. pr. *Johnson*).

Daleč največ pa je prevzela angleščina iz francoščine, ki so jo s sabo prinesli pofrancozeni Normani. Pod njihovo zasedbo je bila stara angleščina z njenimi govorci vred odrinjena. Ko si je opomogla, ni bila več isti jezik: med enim prevzemom in drugim — latinskimi, skandinavskimi in normanskimi — se je izgubilo 85% besed starega jezika. Temu je danes bližja nemščina kot angleščina, ki je (po besedju, ne po zgradbi!) prej romanska kot germanška.

—o—

Na avtobusu se slučajno znajde skupaj 25 oseb. Lahko se seveda zgodi, da vsi praznujejo rojstni dan na različen dan v letu; lahko pa tudi, da dva (ali več) praznujeta skupaj rojstni dan. Kaj je verjetnejše? Drugo. To je verjetnejše že, če je na avtobusu samo 23 ljudi.

Če pa bi bilo na avtobusu 50 ljudi, bi verjetnost, da sta vsaj dva rojena na isti dan v letu (istega ali različnega leta) poskočila kar na 97%.

Nujno potrebno pa je tu pojasnilo k besedi »slučajno«. Ta nam tukaj pomeni: vsi dnevi v letu morajo enako prihajati v poštev za rojstni dan. Če bi na primer avtobus najelo »Društvo rojenih pod znamenjem Strelca«, bi to očitno ne bilo res in gornji rezultati bi ne bili pravilni.

Še celo avtobus, poln romarjev namenjenih k svetemu Antonu padovanskemu, bi bil v tem oziru sumljiv. Možno bi namreč bilo, da bi v tem avtobusu prevladovali

Toneti in Antonije; in spet možno, da bi bili nekaterim od njih starši dali to ime prav zato, ker so se narodili okoli godu tega svetnika. Ta dan — 13. junij — in nekateri bližnji dnevi bi zato ne bili dnevi kot vsi drugi; bili bi bolj verjetni od drugih.

Napak bi tudi ravnala MATURITETNA KOMISIJA, ki bi takole izžrebala začetnico kandidata, ki bo prvi odgovarjal na ustnem izpitu: »začetnica naj bo deseta črka prve vrstice tretjega stolpca na četrti strani današnjega Primorskega dnevnika!« Postopek namreč favorizira Ferlugo pred Antončičem: črka F nastopa v slovenskih besedilih poprečno 80 krat bolj poredko kot črka A.

—o—

Dve zelo sorodni vrsti praživali, točneje paramecijev, so gojili v dveh ločenih posodah pod popolnoma enakimi temperaturnimi in svetlobnimi pogoji; obema vrstama je bila na razpolago tudi ista hrana (neka bakterija).

Vrsti sta čudovito uspevali. Po preteku kakega tedna sta se obe namnožili do maksimalnega števila in vse je kazalo, da bi ob nespremenjenih pogojih to število lahko obdržali v nedogled.

Nato so vrsti pomešali v isto posodo. Po štirih dneh je ena od obeh začela hirati; po dveh tednih je ni bilo več.

Poskus imajo znanstveniki za dokaz trditve: ni mogoče, da bi dve različni vrsti živel v popolnoma enakih pogojih. Če se dve znajdeti v tekmovanju za iste pogoje, se bo prej ali slej ena morala umakniti. Ali se bo odselila ali se bo prilagodila rahlo različnim pogojem ali bo izumrla.

—o—

Vsaj v nečem velja več učitelj od ministra. V etimologiji. Magister »učitelj« vsebuje latinsko *magis* »več«, minister vsebuje *minus* »manj«.

Uspešno zaključena sezona DSI

Društvo slovenskih izobražencev je sredi junija sklenilo svojo bogato in živahno sezono. Naj na tem mestu na kratko zabeležimo še zadnje večere v tej sezoni. V ponedeljek, 15. maja, so o manjšinski konferenci v Vidmu poročali dr. Drago Štoka, dr. Emidij Susič in inž. Vladimir Vremec. Naslednji ponedeljek je o tržaških letih škofa Fogarja predaval ravnatelj tržaškega sedeža RAI dr. Guido Botteri, v ponedeljek, 29. maja, pa je dr. Bogo Senčar govoril o vlogi in pomenu poštnih znamke. V nedeljo, 4. junija, je društvo pripravilo že običajni društveni izlet. Tokrat nas je pot pope-

ljala v Kostanjevico na Dolenjskem, kjer nam je njene pomembne kulturne spomenike predstavil umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc. Mimogrede smo se ustavili tudi v Stični in na Muljavi. V ponedeljek, 12. junija, je prof. Samo Pahor podrobno prikazal reformo srednjih šol v Italiji. Sklep sezone je bil 19. junija. Najprej je inž. Marjan Jevnikar pokazal nekaj svojih uspešnih filmov, nato pa je sledil sproščen družabni večer. Društvo bo svojo dejavnost obnovilo v začetku jeseni, še prej pa bo pripravilo svoje tradicionalne študijske dneve DRAGA '78.

MUNDIAL NA RADIU TRST A

Časnikar tržaškega radia Saša Rudolf je bil — vsaj tako se zdi — edini slovenski časnikar, ki je od blizu in neposredno poročal s svetovnega nogometnega prvenstva v Argentini. Posebno zanimivi so bili njegovi neposredni razgovori, ki jih je vodil Ivan Peterlin v mladinski oddaji »Glasbeni ping pong« ob ponedeljkih. Za to oddajo je Rudolf povabil pred mikrofonom nekaj mladih argentinskih Slovencev, ki so odgovarjali na vprašanja mladih poslušalcev Radia Trst A. Vprašanja so poslušalci postavljali neposredno po telefonu.

CERKVE NA SLOVENSLEM

Morda malokdo ve, da je na Slovenskem približno 3000 cerkva. Od teh jih je kakšne dve tretjini srednjeveških. Prof. Emilijan Cevc, znani strokovnjak za cerkveno umetnost in posebno še za gotiko, jih je osebno pregledal okoli 80%. Prof. Cevc tudi zelo dobro pozna cerkveno umetnost v Beneški Sloveniji in na Tržaškem.

NOVOMAŠNIK VOJKO MAKUC

V oglejski baziliki je 24. junija prejel zakrament mašniškega posvečenja Goričan Vojko Makuc. Naslednji dan je imel novo mašo pri Sv. Ignaciju v Gorici.

† ALBIN BUBNIČ

V nedeljo, 25. junija, so na Pregarju v Brkinih pokopali časnikarja Albina Bubnič. Pokojni, ki je nedavno stopil v zaslužni pokoj, je nič koliko svojih moči posvetil preučevanju in razkrinkavanju zločinov v tržaški Rižarni. Predvsem zaradi tega je bil znan tudi v širši italijanski javnosti.

PLANINSKO SREČANJE

V nedeljo, 11. junija, je bilo v Bazovici sedmo že tradicionalno srečanje zamejskih planincev, ki ga je priredilo Slovensko planinsko društvo iz Trsta. Kljub slabemu vremenu so na prazniku izvedli ves najavljeni kulturni program.

STOLETNICA DOLINSKEGA TABORA

Septembra se bodo v Dolini spomnili dveh pomembnih stoletnic in sicer 100-letnice društva Valentin Vodnik in 100-letnice dolinskega tabora, ki ga je priredilo slovensko politično društvo Edinost v daljnem letu 1978. Kot znano, je bil ob 80-letnici tabora, 26. oktobra 1958, v Dolini drugi tabor, ki sta ga pripravili Slovenska prosveta in Slovenska prosvetna matica iz Trsta. Na tem taboru so nastopili pevski zbori pod vodstvom Mirka Fileja in Draga Petarosa, igralska skupina Slovenskega kulturnega kluba pod vodstvom Jožeta Peterlina, v dolinski cerkvi pa je za slovenski narod maševal dr. Jakob Ukmar.

Prvo žensko srečanje v Jamljah

V soboto, 17. junija, je bilo v Jamljah na Goriškem prvo deželno srečanje žensk, ki sta ga pripravili goriška in tržaška komisija za ženska vprašanja pri Slovenski skupnosti. Na srečanju so spregovorili Marija Ferletič, Matejka Peterlin-Maver in dežel-

ni tajnik Drago Štoka. Glavni govor na temo »Vključevanje ženske v sodobno družbo« je imela Zora Tavčar-Rebula. Na posnetku del udeleženk med pozdravom pokrajinske svetovalke Marije Ferletič.

MILAN SOSIČ in BOGO SENČAR - SEDEMDESETLETNIKA

Junija sta dopolnila 70. leto ugledna domačina inž. Milan Sosič, predsednik Kmečke hranilnice in posojilnica na Opčinah, in sodnik dr. Bogo Senčar. Oba sta širši javnosti znana ne samo zaradi svojih strokovnih sposobnosti, ampak predvsem zaradi javnega nastopanja tako na družbenem kot na kulturnem polju. Obema želimo še na mnoga in srečna leta!

† ZORKA BARTOL

V Torontu v Kanadi je 6. maja po dolgi in težki bolezni umrla Zorka Bartol, ki je v prvih povojnih letih poučevala na slovenskih šolah v Trstu. Tudi v Kanadi, kamor se je izselila, se je posvetila vzgoji mladine.

SLOVENCİ NA VOLITVAH

Na volitvah v deželni svet Furlanije - Julijske krajine je Slovenska skupnost tokrat prejela 9.473 glasov (leta 1973: 10.185). Kljub rahlemu nazadovanju je bil v deželni svet izvoljen dosedanji svetovalec dr. Drago Štoka.

MLADI PISCI

V Ljubljani je bilo konec maja tretje tekmovanje za Cankarjevo nagrado, ki je namenjena slovenski mladini osnovnih in srednjih šol. Tekmovanja so se letos udeležili tudi dijaki iz Trsta in Celovca. Nalogo je pisalo kar 252 udeležencev iz vse Slovenije, nagrajeni pa so bili tudi nekateri mladi pisci, ki posečajo literarni krožek prof. Zore Tavčar. Nagrade so prejeli: Sonja Levstik, Martina Repinc, Vesna Sosič in Lidija Rupel.

SKAD in SKK

Slovensko katoliško akademsko društvo v Gorici prireja za letošnji veliki šmaren običajne počitniške študijske dneve v Žabnicah. Letošnji dnevi bodo v znamenju 200-letnice vzpona na Triglav in bodo posvečeni planinstvu, jamarstvu in varstvu okolja.

V začetku septembra pa bo **Slovenski kulturni klub** iz Trsta imel enotedensko letovanje v Beli peči pri Belopeških jezerih. Prijave za letovanje in informacije na sedežu društva v ulici Donizetti 3 v Trstu in pri odbornikih.

ALTERNATIVA

V Trstu je pred kratkim izšel zbornik z naslovom ALTERNATIVA. Izdaja ga časnikar Franc Jeza. Članki v publikaciji kritično ocenjujejo sedanji režim v Jugoslaviji in se zavzemajo za idejo slovenske države.

ŠOLA »VIRGIL ŠČEK«

V nedeljo, 4. junija popoldne, je bilo v Nabrežini slovesno poimenovanje osnovne šole po primorskem duhovniku in politiku Virgilu Ščeku.

SLOVENSKA STROKOVNA ŠOLA

Slovenska strokovna šola v Trstu je v nekaj letih pokazala, kako je bila potreba po njej utemeljena. Letos se je vanjo vpisalo 49 dijakov, od tega kar 26 na radiotehnični oddelek. Prvi dijaki tega oddelka so letos že dokončali študij.

MARIJ GERDOL SREBRNOMAŠNIK

Junija je praznoval petindvajsetletnico mašniškega posvečenja in svoje prve maše boljunški župnik Marij Gerdol. Iskreno čestitamo!

IVO JEVNIKAR

Drobci iz manjšinskega sveta

SPLOŠNI OSNUTKI

Razpravljanje o tem, kako naj bi se dejansko izvedel 6. člen italijanske ustave, je že precej dolgo. Medtem ko je doslej italijanska politična oblast ubirala pot zakonske zaščite posameznih manjšin, predlagajo nekateri, da bi 6. člen ustave skušali uresničiti s splošnim zakonom, ki bi omenjal manjšine in sredstva, s pomočjo katerih naj bi se enakopravno razvijale. Šlo naj bi za okvirni zakon, ki bi ga mogle dežele in država še izpopolnjevati.

Tako pot izbira na primer osnutek, ki so ga 27. oktobra 1976 predložili **poslanci radikalne stranke**. V njem naštevajo 11 manjšinskih jezikov ter določajo njihove pravice, omejujejo pa se le na ozko jezikovno zaščito.

Na tako splošno zaščito gleda tudi **Mednarodno združenje za zaščito ogroženih jezikov in kultur** (AIDLCM). Predloge v tej smeri je dalo z dokumenti

v obliki zakonskega osnutka v letih 1970 in 1973. Dne 11. junija 1977 pa je sekcija za Furlanijo - Julijsko krajino sprejela osnutek, ki govori o zaščiti Nemcev, Slovencev in Furlanov v naši deželi, ter je naročila svojemu vodstvu, da ga pošlje kot peticijo parlamentu. Dokument ima splošni del ter posebna poglavja za vsako od treh narodnih skupin. Razlike zadevajo predvsem način določanja manjšinskega ozemlja.

Pri istem gledanju na splošno reševanje manjšinskih vprašanj v Italiji pa obstaja še druga izbira: ustavni zakon, ki bi vsem deželam jasno zajamčil pristojnost za reševanje teh vprašanj. Predložitev osnutka takega ustavnega zakona že nekaj let obljublja furlanski **komunistični poslanec Mario Lizzero**. Nazadnje ga je obrazložil in utemeljil s političnimi in praktičnimi razlogi na nedavni videmski manjšinski konferenci. Ustavni zakon naj bi v posebne statute avtonomnih dežel vključil »zaščito

manjšin in jezikovnega bogastva« med izključne deželne pristojnosti. Za dežele z navadnim statutom pa bi poskrbel tako, da bi to »snov« vključil v seznam 117. člena, ki našteva deželne pristojnosti. (Ravno to pa bi odprlo hudo tehnično juridično vprašanje, ker 117. člen v uvodu govori o osnovnih načelih, ki se jih morajo držati dežele pri zakonodaji. Teh pa, kar zadeva manjšinsko vprašanje, ni ne v obliki »okvirnih zakonov« ne v splošni zakonodaji, iz katere bi se jih dalo izluščiti. Sploh pa manjšinska zaščita ne more biti »snov«, temveč ustavno načelo, ki se ga je treba držati pri vsaki snovi.)

OSNUTKI ZA POSAMEZNE MANJŠINE

Ob teh splošnih osnutkih pa je prišlo v zadnjem času tudi do nekaj zakonskih predlogov za zaščito posameznih manjšin.

Tako je **komunistična stranka** decembra lani predstavila javnosti predlog zakona za ovrednotenje furlanskega jezika in kulture. Po daljšem razpravljanju so osnutek precej spremenili in ga 24. maja letos predložili v poslanski zbornici. Govori o pravicah furlanskega jezika v šoli in podobno, ne osvaja pa radikalnejših zahtev.

Ob začetku aprila je tisk poročal o zakonskem osnutku o zaščiti furlanskega jezika in kulture, ki ga je sestavil **socialnodemokratski poslanec Martino Scovacricchi**. V njem govori tudi o pravicah ostalih »krajevnih govorov« v Furlaniji.

Malo pred koncem mandatne dobe, 16. maja, je **Furlansko gibanje** predložilo v deželnem svetu Furlanije - Julijske krajine predlog ustavnega zakona v petih členih, ki naj bi ga deželni svet posredoval parlamentu na podlagi 26. člena deželnega statuta. Osnutek govori o razcepitvi dežele na dve deželi s posebnim statutom, ki naj bi obsegali ena ozemlje tržaške pokrajine, ena pa ostalo deželno ozemlje. Nova posebna statuta naj bi vsebovala »jasna določila za zaščito furlanske, slovenske in nemške jezikovne manjšine«.

PIEMONTE IN MOLISE

Dva deželna zakona v korist manjšin pa sta bila že izglasovana, vendar ju je vlada zavrnila, češ da dežele niso za to pristojne.

Dne 19. maja 1977 je namreč **piemontski deželni svet** odobril zakon o »zaščiti in ovrednotenju jezikovnega in kulturnega bogastva Piemonta«; 28. julija lani pa so svetovalci **dežele Molise** odobrili zakon o »zaščiti zgodovinskega in kulturnega bogastva etnično jezikovnih manjšin Moliseja«.

Oba zakona nakazujeta denarne podpore za kulturne dejavnosti na omenjenem področju in delno uvajata manjšinske jezike v šolstvo. V Piemontu živijo namreč tudi Okcitanci, Frankoprovansalci in nemško govoreči Walserji; v Moliseju pa Albanci in Hrvati. Ni še znano, kako sta deželna sveta reagirala na vladno zavrnitev.

Zanimivo je, da deželna statuta obeh dežel splošno govorita o zaščiti manjšin, kar pa je zaradi dose-

danjega tolmačenja ustave tako s strani vlade kot s strani ustavnega sodišča ostalo le simbolično. O manjšinah govorijo vsaj splošno navadni statuti teh dežel: Piemont (čl. 5 in 7), Veneto (čl. 2), Molise (čl. 4), Basilicata (čl. 5), Calabria (čl. 56, ki izrecno imenuje Albance in Grke). Ta določila je delno izpolnil le Veneto z deželnim zakonom z dne 8. aprila 1974, ki podeljuje denarno pomoč naporom za obrambo krajevnih zgodovinskih, jezikovnih in kulturnih dobrin. Pri kalabrijskem deželnem svetu pa že nekaj časa leži zakonski osnutek.

IZVRŠILNE DOLOČBE VALDOSTANSKEGA STATUTA

Po dolgem zakonodajnem postopku je bil 16. maja letos odobren **državni zakon št. 196/78** (uradni list, 23.5.78), ki z 72 členi prenaša na deželo več dosedanjih državnih upravnih pristojnosti in določa druge norme, ki izvršujejo statut.

Zakon je zelo pomemben tudi za manjšinsko zaščito. Prvič zato, ker je ta dežela sploh nastala, da bi imela tamkajšnja manjšina močno sredstvo za lastno ohranitev, in je zato vsaka krepitev dežele tudi krepitev samouprave. Drugič pa zato, ker cela vrsta členov izrecno govori o pravicah francoskega jezika. Tako so pomembni člani o šolstvu in prilagajanju šolskih programov, o poznavanju francoščine pri javnih uslužbencih (tudi v javnih podjetjih!), pri občinskih tajnikih in podobno.

LADINCI NA TRIDENTINSKEM

Končno se tudi težki položaj Ladincev na Tridentinskem bliža izboljšanju. Znano je namreč, da Ladinci v deželi Tridentinska - Južna Tirolska uživajo različne pravice, glede na pokrajino, kjer živijo. V bocenski pokrajini je položaj veliko boljši kot v tridentinski. Napori, da bi se zakonska določila izenačila, so se izkazali za brezuspešne. Pozdraviti pa je treba **osnutek ustavnega zakona**, ki »kroži« po parlamentu. Dne 9. junija 1977 je namreč poslanska zbornica odobrila osnutek v štirih členih, ki delno spreminja deželni poseben statut. Senat je osnutek še izboljšal in ga izglasoval 11. januarja letos (zanj so se med drugimi izrekli demokristjani, komunisti in socialisti). To pa prinaša novo zakasnitev, ker mora pač ustavni zakon z istim besedilom doseči dvakratno odobritev v vsakem domu ter kvalificirano večino.

Zdaj ima osnutek pet členov, ki jamčijo prisotnost Ladincev v tridentinskem pokrajinskem svetu, govorijo o poučevanju ladinskega jezika in v ladinskem jeziku, o enakopravnosti ladinskega jezika na zasedanjih in v aktih krajevnih uprav, o sodnem varstvu enakopravnosti Ladincev pri upravnih aktih in podobno. Osnutek ustavnega zakona tudi našteva sedem ladinskih občin v tridentinski pokrajini in tako določa manjšinsko ozemlje. Podobno je že 29. julija 1976 tridentinski pokrajinski svet s posebnim zakonom določil območje, kjer veljajo manjšinske pravice za Ladince.

(se nadaljuje)

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA *(nadaljevanje)*

Marija Mislej: Blesk

Tržaška pisateljica Marija Mislej je izdala v samoza-ložbi v Gorici knjigo črtic z naslovom **Blesk** (36 str.). Tako se je drugič obširneje predstavila javnosti, prvič se je skupaj z Ireno Žerjal, ko sta maja 1976 tudi v samoza-ložbi izdali knjigo črtic **Morje, ribe, asfalt**. O knjigi sem na tem mestu poročal (Ml. 1976, 142-43), ker pa tam črtice niso podpisane, sem tri Mislejeve pomotoma pri-pisal Žerjalovi, in sicer: Dim, Podlesek in Jutro.

V novi knjigi je 18 črtic, drobnih, največ jih ima po eno stran ali manj. V njih izpoveduje avtorica svoj no-tranji svet, svoje občutke ob stiku s soljudmi in na-ravo, svoja spoznanja, predvsem pa svoja razočaranja. Gre torej po poti, ki jo je nakazala v prvi knjigi, morda je tu malo več optimizma, več notranjega miru in samo-zavesti, več upanja v prihodnost.

V prvi črtici se spominja pokojnega prof. Peterlina, ki je bil »vsem nam nenadomestljiv mentor in življenjski svetovalec«, zgled »premisleka, diplomacije, potrpljenja, odpovedi, vere, ponižnosti«. Z njim je Radijski oder izgubil režiserja in v zamejstvu »je vsak dan težje živeti«. Prelepo Koroško so spremenili objestni ljudje »v kioske, vikende, velike bare«, koroški človek »trpi, ker ne podle-že«. Sneg ji je zamel knjige, njene peruti so zbičane. Te-žave in problemi jo imajo v kleščah. »Postajam bežen iz-gnanec s tovorom grdega cvetja. Lahko se me vsakdo privoščiči. V veselje bi rada kriknila krivice.« Njen rdeči

avto je razbit, z njim upanje in ljubezen. Njeni delovni tovariši jo »spretno radi potisnejo na stranski tir«. Pesnik Pacek ji je »razpihal pahljačo spodrsrlajev, ki jih je samo on ulovil v mrežo. Za njim so zakodakali še drugi. Ho-teli so mi odlomiti srce.« Občutek ima, da jo »nekdo s sekiro razceplja«. Nihče ne sliši njenega krika, ne vidi njenih solz. Človeška dobrotta je zašla zelo daleč. »Od ni-koder in od nikogar ni lepe besede.« Mlad človek umira, pisateljico skrbi, da bo vdovi »pretres spremenil srce«, da ne bo več moglo deliti dobrot in razumevanja.

Vse te črtice so trpke, nekoliko več luči je v ostalih. Tako se je v gorski lepoti napila rožnatega čaja, ob kate-rem se pozabila »na vso meglo v dolini«. Od oblastnega človeka je odšla v naravo in skuša biti »zrelejša in samo-svoja«. Na pragu Prešernovega doma upa na lepše dni, ki jih je napovedal. Potres v Huminu je bil pravi pokol, toda življenje se že obnavlja. Pisala mu je, in razcvetela se bosta »do neslutelih doživetij«. Na Ravnah je našla dobre ljudi in lepo naravo. V rabeljskem rudniku dela njen fant, čakala ga bo: ona, pogrnjena miza, topla peč in ljubezen.

Črtice so občutene, doživete, manjka pa jim neko je-dro, dogodek, ki bi ga prepletla s svojimi mislimi in ob-čutki. Tako pa so največkrat ena sama izpoved, ki pa je premalo prepričljiva, ker ne poznamo vzroka, dokaza za vso to žalost, pesimizem, odiranje v življenju.

Jezik je še vedno pomanjkljivo prečiščen.

(se nadaljuje)

eneoceneoceneoceneoceneoceneoceneocene

Nova Kocbekova knjiga pesmi v nemščini

Založba Chr. Gauke v Hannoverisch Mündnu je pred kratkim izdala 58 strani obsežno knjižico poezij znane-ga slovenskega pesnika, pisatelja in esejista Edvarda Kocbeka. To je že druga knjižna publikacija Edvarda Kocbeka v nemškem jeziku. Že leta 1969 je namreč pri založbi Horst Hei-derhoff v Frankfurtu na Maini izšla kot prvi zvezek zbirke »ars poetica« Kocbekova zbirka pesmi »Die Dialek-tik« — Dialektika — v prevodu Ja-neza Gradišnika in Dieterja Leise-ganga.

Nova Kocbekova pesniška zbirka v nemškem prevodu ima naslov »Dich-

tungen« — Pesnitve. Izbor, prevod in uvodno misel je prispeval slavist in sovjetolog William S. Heiliger, ki je dalj časa živel v Ljubljani in se po-drobneje seznanil s slovensko kultu-ro in njenimi problemi. Med leti 1970 in 1973 je bil Heiliger inozemski do-pisnik zahodnonemškega radia WDR v Ljubljani, od leta 1975 pa je go-spodarski sodelavec za sovjetske in vzhodnoevropske zadeve institucije Hoover na stanfordski univerzi v Ka-liforniji. William Heiliger je med dru-gim oskrbel prevod in knjižno izdajo pesniške zbirke »Integrali« Srečka Ko-sovela — in to v nemščini in v an-

gleščini, objavil pa je tudi nemško študijo »Nostalgija pri Ivanu Cankar-ju«, ki je v knjižni obliki izšla leta '72.

V pričujoči novi pesniški zbirki je Heiliger zbral 46 Kocbekovih pesmi, zlasti takih, ki so znane iz objav ko-nect šestdesetih let. Nekatere teh pe-smi pa so že izšle v nemških prevo-dih, na primer v različnih revijah, a tudi knjižnih publikacijah. Podoba je, da gre delno za paralelne prevode, ki jih je opravil William Heiliger. Tudi v pričujoči nemški pesniški zbirki se Edvard Kocbek spet predstavlja kot izviren in izreden pesnik, mojster poe-tičnih podob in prefinjeno doživetih

liričnih utripov. Edvard Kocbek je vsekakor pesnik izrazitih razsežnosti in enkratne senzibilnosti, ki tudi v nemških prevodih ohranja vsaj utrip tiste silovite in neizprosne metafizične melodije, ki gre kot rdeča nit premišljevanja o življenju in smrti skozi vso njegovo pesniško in novelistično delo. Mnoge surrealne Kocbekove primere, marsikatero filozofsko in groteskno občutje strahu in neizhodnosti je Heiliger znal prelititi tudi v nemški jezik. S tem je gotovo koristil ugledu in utrditvi Kocbekovega pesništva pri občinstvu na nemškem kulturnem področju.

Uvodno besedo k novi Kocbekovi knjigi poezij v nemškem prevodu je prispeval nemški Nobelov nagrajenec Heinrich Böll. Pravzaprav je Böllov zapis nekoliko popravljen ponatis znane Bölllovega članka o Edvardu Kocbeku in njegovi pesniški in huma-

nistični misli, ki jo je objavil že leta 1975 v dnevniku »Frankfurter Allgemeine Zeitung«. Tudi William S. Heiliger se v svoji spremni besedi k novi Kocbekovi pesniški zbirki v nemškem jeziku dotika celotne družbene, politične in pesniške problematike, ki jo je Edvard Kocbek s svojim delom in življenjem zaobjel. Ker je pred kratkim tudi dunajski ilustrirani dvomesečnik »INTEGRAL« v številki za april in maj 1978 na zelo obširen način spregovoril o Kocbekovem življenjskem delu, istočasno pa tudi objavil odlomke iz njegovega »Partizanskega dnevnika«, iz njegovega pesništva, a tudi iz znane novele »Črna orhideja« iz zbirke »Strah in pogum«, lahko rečemo, da je zanimanje za tega izvirnega slovenskega pisatelja na nemškem prostoru izrazito in vedno večje.

LEV DETELA

Spomini monsignorja Janeza Hladnika

Goriška Mohorjeva družba je med knjižnim darom za leto 1978 natisnila tudi zanimivo knjigo spominov monsignorja Janeza Hladnika. Ta slovenski zaslužni dušni pastir je že pred drugo svetovno vojno odšel med slovenske izseljence v tedaj še bolj daležno Argentino. Hladnikova knjiga spominov, ki je nedavno izšla v Gorici, se imenuje »Od Triglava do Andov« in ima podnaslov »V službi Cerkve in naroda«. Sicer to ni leposlovna knjiga, polna besednih iger in duhovitih domislic. Je vseskozi stvarno, celo nekoliko pretrezno in preskopo pisanje, ki pa nudi mnogo do danes neznanih dejstev in zanimivih poročil o delovanju in življenju doma in po svetu.

Janez Hladnik se je rodil leta 1902 na Petkovcu v bližini Logatca na Notranjskem. V svojih spominih je opisal mladostna leta v veliki kmečki družini v tedanjem času.

»...V zimskih večerih je bilo življenje nekaj prečudno lepega. Včasih smo luščili grah, zbirali fižol, medtem ko so mati brali zanimive povesti Mohorjeve družbe. Potem smo malo zlezli na peč in doživljali romantično kmečkega večera kot opazovalci. Hlapec je phal pšeno ali kašo, oče so pletli košare, cajne smo jim rekli,

mati so preli, pastir je krojil vitre za pletenje košar iz leskovih palic...«

Ni čudno, da nudi prav Hladnikova knjiga spominov obilo podatkov o nekdanjem slovenskem življenju na kmetih, ko so majhni fantki do neke dobe hodili še v krilu okrog domačega praga. Prav napeto je to Hladnikovo pisanje, ko govori o lepih kmečkih šegah in navadah, a tudi o hudih stvareh, ki so se globokoarezale v otroško dušo. Eden takih pretresov je bil za pisatelja tedaj, ko je v otroški dobi doživel požar na domu, čeprav je gorel samo domači kozolec.

Hude težave je imel v zgodnji mladosti poznejši monsinjor Hladnik tudi s svojo nogo, ki se mu je nekoč zastropila in so mu jo hoteli že odrezati. Zaradi te nesrečne noge pa je od časa do časa vse življenje bolehal, ta noga je tudi bila njegova Ahilova peta, poslabšala mu je na starost zdravje, zaradi nje je v 63. letu starosti umrl 20. junija 1965 v Argentini.

Hladnik na lep način opisuje domače kraje, rovtarsko cerkev, Brezje, očeta in mater, svoje šolanje, božično praznovanje doma, kolone, šolanje v škofovskih zavodih v Ljubljani, bogoslovni študij in vse tisto, kar se je

dogajalo v času, ko je velika Avstrija bila svoj zadnji boj s svetom, ki je zelo previhral tudi naše slovenske kraje in njihove ljudi in v katerem so tudi Slovenci od Mure do Trsta zelo veliko žrtvovali in dali. Zanimivo je opisovanje prvih avstrijskih in nemških letal nad Ljubljano, a tudi sovražnih, italijanskih, ki so prišla dražit. Sploh ima Hladnik posluh za mnoge drobne, a važne stvari v življenju, ki bi koristile tudi slovenskim, mnogokrat le v teoretičnih predstavah in ideologijah lebdečim pisateljem, ko bi jih poznali in imeli smisel zanje. Danes skoraj ni več znano, da je med prvo svetovno vojno cela jata italijanskih letal bombardirala Idrijo, tudi grmenje topov na Soči je pozabljeno. Tedaj je tudi nastala pesem »Oj Doberdob, slovenskih fantov grob.«

Hladnik opisuje zadnje vojne dogodke, majniško deklaracijo, zlom Avstrije in zaključek svojega šolanja v tedanji kraljevini Jugoslaviji. Opisuje težavno življenje v tedanji južnoslovanski državi, ki je bilo vedno manj demokratično in je vedno bolj prizadevalo tudi Slovence. Janez Hladnik je nekaj časa kaplanoval v Metliki. Tu je tudi doživel strašno zimo leta 1929, ko je bilo 29 stopinj Celzija pod ničlo skoraj ves mesec februar. »Snega pa je bilo ponekod čez meter na debelo. Na oknih, ki so bila dvojna, je bilo znotraj in vzunaj vse zamrznjeno. Krasne ledene rože so nadomestovale zastore, čeprav je v moji peči ves dan gorelo.«

Hladnik opisuje tedanje politično in gospodarsko stanje med Slovenci in umazane politične igre predvojnih jugoslovanskih režimov, ki so ga tudi kot duhovnika in narodnjaka začeli resno ogrožati. Misijon v Metliki, žegnanja in romanje na Trsat, a tudi delovanje med Slovenci v Zagrebu so nadaljne postaje zanimivega in delno naravnost pustolovskega Hladnikovega življenja.

Vedno bolj se mu je začela prebujati misel na Argentino, kamor je po smrti jugoslovanskega kralja Aleksandra leta 1936 tudi odšel.

V Argentini je na Hladnika čakalo ogromno dela — in to prav pionirskega dela. Bil je tam najprej med Prekmurci, a tudi med Primorci. Srečal se je z dr. Izidorjem Cankarjem, bratrancom slavnega pisatelja, ki je bil tudi sam odličen pisec in tedaj jugoslovanski veleposlanik v Buenos

Airesu. Hladnik je v Argentini postal urednik revije »Duhovno življenje«, istočasno pa je začel skrbeti za duhovno, a tudi gospodarsko življenje izseljenih Slovencev. Tu ga je zajela druga svetovna vojna, ki se je predvsem razplamtela v Evropi, Aziji in Afriki. Po vojni je v Argentino zaneslo še veliko Slovencev. Vse življenje je tako stalo v znamenju duhovnega in narodnega dela. Zidanje slovenskih domov, far, gradnja župnišč, šolsko delo, revolucije proti generalu Peronu, grenke ure v daljni tujini za oceani, vse to pridobi v lepih Hladnikovih zapisih kvalitete razsežnosti. Monsinjur Hladnik je med argentinskimi Slovenci opravljal naravnost pionirsko delo. Še enkrat, pod konec petdesetih let, je obiskal svojo ljubljeno slovensko domovino in se mudil na domačem Notranjskem. Obiskal je tudi tedanjega ljubljanskega škofa monsinjorja Vovka. Tudi na Koroškem in Tržaškem se je mudil. V Argentini je med svojimi verniki preživel še nekaj let, vedno res v službi »Cerkve in naroda«, kot je tudi sam zapisal.

LEV DETELA

Knjiga o Avstriji in njenih Slovencih

Dunajska založba Löcker und Wögenstein je pred kratkim izdala zanimivo in dokaj obširno nemško knjižno študijo o Avstriji in o slovenski manjšini na Koroškem. Avtorja knjige, mlada avstrijska znanstvena delavca Hanns Haas, asistent na zgodovinskem inštitutu univerze v Salzburgu, in Karl Stuhlpfarrer, asistent na inštitutu za zgodovino pisane univerze na Dunaju, razčlenjujeta v desetih dokumentiranih in z opombami dobro poglobljenih poglavjih problematiko »Avstrije in njenih Slovencev«.

»Avstrija in njeni Slovenci« — tak je tudi naslov za boljše razumevanje zelo važnega odnosa med Avstrijo in njenimi, v njej »večno«, to je od samega začetka — in tudi do danes — prisotnimi Slovenci, posebno koristne Haasove in Stuhlpfarrerjeve nemške publikacije, bo gotovo opravila korist-

no informativno nalogo. To končno kažejo tudi prvi časopisni odmevi na nedavno izišlo knjigo.

Avtorja dokazujeta, da v Avstriji biti Slovenec ni bilo nikoli lahko. Po propadu avstrijske monarhije leta 1918 so v Avstriji ostali seveda predvsem le koroški Slovenci. Dokler so avstrijski kroni pripadale še vse s Slovenci naseljene dežele, so bile možnosti za kulturno in narodno uveljavitev koroških Slovencev v sklopu avstrijske države dovolj perspektivne. Po letu 1918 se je položaj koroških Slovencev bistveno poslabšal. Preostala Avstrija, nemška Avstrija, se je namreč razumela kot država nemških Avstrijcev, kot nacionalna država nemško govorečega avstrijskega naroda. Avtorja analizirata položaj koroških Slovencev v predvojni Avstriji. V tisti čas sodijo razgovori o tako imenovani »kulturni avtonomiji koroških Slovencev« in manjšinska politika avtoritativnega stanovskega avstrofašističnega sistema. Posebno poglavje posvečata avtorja tudi pritiskom in izseljevanju koroških Slovencev v času Hitlerjevega nacionalno socialističnega režima. Zadnji dve poglavji obravnavata dobo od osvoboditve Avstrije izpod nacistične nemške diktature in ureditev državnih avstrijskih meja do avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, ki v členu 7 narekuje tudi izpolnitev določenih obveznosti avstrijske države do slovenske narodne manjšine. V tem smislu kaže zadnje poglavje neurejeno sedanost z mnogimi problemi, zaprekami, a tudi upanjem v izboljšanje položaja.

Haasova in Stuhlpfarrerjeva knjiga o »Avstriji in njenih Slovencih« prinaša dovolj utemeljeno in dovolj objektivno podano gradivo o avstrijski državi in njeni slovenski manjšini.

Znano je, da je vprašanje slovenske manjšine v Avstriji prišlo v globljo splošno avstrijsko in svetovno zavest šele po letu 1972, ko so nastale težave zaradi postavljanja dvojezičnih krajevnih napisov po koroškem ozemlju. Nova nemška publikacija o koroških Slovencih pa bo predvsem koristila nemškim bralcem, da se bolje informirajo o položaju in željah avstrijskih Slovencev, čeprav bo tudi slovenskemu bralcu mogla dati marsikatero koristno informacijo o najnovejšem stanju odnosa med Slovenci in večinskim nemškogovorečim avstrijskim narodom.

LEV DETELA

Razstava tiskov

V Trstu smo si sredi poletja lahko ogledali zanimivo bibliotekarsko razstavo z naslovom »Tiski od 15. do konca 18. stoletja, pričevanja o kulturi v Furlaniji - Julijski krajini, Koroški in Sloveniji«. Ta razstava je bila spomladi v Ljubljani, iz Trsta pa se bo preselila v Celovec. Zajeti skuša najznačilnejše dragocene tiske, ki so nastali v prvih štirih stoletjih tiskarstva na območju omenjenih treh dežel in »so zaradi skupne evropske vrednosti hkrati dragocena dediščina vsakega posameznega naroda in vseh treh skupaj«. Zelo lepo in bogato je na razstavi predstavljen slovenski tisk: od lepaka iz leta 1515, ki vsebuje prve slovenske tiskane besede, do Trubarjevega Katekizma itn. Ob razstavi so izdali tudi lepo opremljen katalog v slovenščini, italijanščini in nemščini, v katerem je opisanih 69 slovenskih tiskov in del, ki tako ali drugače zadevajo Slovence.

Ko je bila ta številka Mladike že postavljena, se je razširila vest o novih imenovanjih na tržaškem radiu. V vodstva programskega in časnikarskega odseka Radia Trst A so bile z birokratskim sklepom imenovane osebe, ki doslej niso imele nič skupnega z obstoječimi strukturami radia. To in pa neposredne vesti potrjujejo, da so pri teh imenovanjih prevladali ozki strankarski interesi nad pričakovani naše javnosti. Ta odločitev pa je obenem težka nezaupnica urednikom, programistom in funkcionarjem, ki že dolga leta z vnemo in poklicnim izkustvom opravljajo naloge na delovnem mestu.

lahko ponujamo samo na cerkvenem prostoru, v javne kioske ne moremo priti... Z radia in televizije smo popolnoma izključeni, v teh sredstvih ne moremo dobiti niti ene minute programa...«

Kot vidite, ta dva zvonova zvonita precej različno.

Ali se ne bi lahko jugoslovanski škofje malo pomenili med sabo, da ne bi dajali v javnost tako 100% nasprotujočih si izjav? Saj vendar kristjanom resnica ni važna samo na področju verovanja, ampak tudi v življenju. Gornji izjavi pa si tako nasprotujeta, da očitno obe ne moreta biti resnični. Če ima prav škof Grmič, nima prav nadškof Kuharič. Če ima prav nadškof Kuharič, nima prav škof Grmič.

Od enega obeh škofov to vseakor ni vzgled resnicoljubnosti.

Katoličan

SLOVENSKA PASTORALNA SREDIŠČA V TRSTU

»Mladika« je že nekajkrat pisala o vprašanju pravne preureditve slovenskega dušnega pastirstva v Trstu. V letošnji 4. številki je zopet pisala. T. Š. v pismu uredništvu pravi: »Postavljati zahtevo po petih centrih, češ saj bomo potem končno dobili samo enega, se mi zdi neresno in nepošteno... Skušajmo prepričati z argumenti.« Uredništvo k temu pripominja: »Kdor misli, da je v posesti edine možne rešitve, ta gotovo greši na napuhu in domišljavosti (najbrž hoče reči: z napuhom in domišljavostjo) ... nihče ni v posesti vse resnice«.

Te sodbe in obsodbe zelo verjetno letijo name. Ko se je pred nekaj leti začela razprava v Katoliškem glasu o položaju dušnega pastirstva slovenskih vernikov v Trstu, sem takoj povedal svoje mnenje, da naj bi se v sredini mesta ustanovila slovenska župnija, ker ima vsaj tri tisoč Slovencev, ki gravitirajo proti središču, samo eno mašo ob nemogoči 7. uri zjutraj pri Novem sv. Antonu. Tudi če bi mašo predstavili na poznejšo uro, bi vprašanje ne bilo rešeno. Za toliko število je potrebno več maš in misliti je treba ne samo na bogoslužje za naše ljudi, ampak na celotno dušno pastirstvo. Kaj takega pa ne more vršiti kaplan. Slovenski dušni pastir mora imeti župnijsko oblast,

da samostojno po lastni pobudi skrbi za slovenske vernike. Za ta predlog so se kmalu odločili skoro vsi slovenski duhovniki. V decembru 1975 smo vložili zadevno prošnjo na škofijo s podpisi vseh slovenskih duhovnikov, razen treh. Nikdar nisem mislil, da bi ta župnija, če bi se ustanovila, bila kak center, središče za dušno pastirstvo vseh slovenskih vernikov v mestu, ker sem se vedno, odkar sem bil imenovan za kaplana pri Novem sv. Antonu, zanimal samo za tiste naše ljudi, ki težijo proti tej cerkvi. Približno pred enim letom pa so se začele priprave za zborovanje tržaških katoličanov v okviru gibanja »Oznanjevanje evangelija in človeški napredek«. Ustanovila se je četrta komisija, ki naj obravnava vprašanja slovenskega dušnega pastirstva v vsej škofiji. Nihče ni prepovedal, da se ne bi smeli vsi slovenski duhovniki in laiki zanimati za to vprašanje. Napisal sem svoje predloge za četrto komisijo in jih objavil tudi v Katoliškem glasu. Razložil sem, da naj bi se ustanovilo več slovenskih dušnopastirskih središč, več župnij, ki naj bi prevzele skrb za vse slovenske ljudi v mestu.

Za svoje predloge sem vedno navajal tudi razloge. Kar sem predlagal, sem predlagal v trdnem prepričanju in z veliko željo, da bi se tudi stvar uresničila. Zato ne drži očitek »neresnosti in nepoštenosti«. Tudi trditev, da se »moramo vdati večini«, ne drži. Zelo prav bi bilo, če bi se vsi, ki se za vprašanje zanimajo, potrudili, ga dobro preštudirali in potem zavzeli svoje stališče. Zdaj se o stvari razpravlja, se delajo načrti: pri slovenski Duhovski zvezi, v četrty komisiji, v škofijskem Duhovskem svetu. Vse to je samo snov za škofijsko oblast, ki bo sama prevzela vse predloge v pretres in bo odločala. Šele ko bo enkrat odločeno, bo treba sklepe sprejeti. Tu ne gre za iskanje ali odkrivanje resnice, marveč za načrte in predloge, ki so bolj v skladu s človeškimi pravicami in z enakopravnostjo v ravnanju s slovenskimi verniki v tržaški Cerkvi. Zakaj ne bi smel tudi posameznik kaj predlagati, če je zadevo temeljito premislil in preštudiral?

Ne iz »napuha in domišljavosti« — to ne bi nič koristilo — marveč iz želje, da bi smel kot enakopraven član cerkvene skupnosti v Trstu po-

vedati svoje mnenje in svoje predloge, naj povem naslednje: Ko sem prišel v Trst, sem dopolnil že 36 let, sem končal bogoslovne študije, sem bil sedem let v službi pri škofu z veliko izobrazbo, razgledanostjo in dušnopastirsko gorečnostjo, da sem se pri njem veliko naučil, sem leta vojne izrabil, da sem študiral cerkveno pravo na mednarodni univerzi v Gregorijani v Rimu in sem napravil vse izpite z doktoratom vred, da sem se dobro seznanil z ustrojem Cerkve in njeno zakonodajo; že 32 let in pol delujem v tržaški škofiji, v kateri sem inkardiniran. Od prihoda v Trst sem delal, kar sem mogel za slovenske ljudi in tudi za druge.

Naši ljudje imajo zdaj močnejši čut za pravičnost in enakopravnost tudi na verskem in cerkvenem področju. Zdaj se o osnovnih človekovih pravicah svobodno razpravlja, kar je bilo v preteklih 60 letih nemogoče. Zdaj smemo upati, da se bo to in ono pravičnejše uredilo. Kdo nam more zagotoviti, da se bo takšna prilagoditev še kdaj povrnila? Če bi s svojo povrhnostjo in kratkovidnostjo zavzeli napačna stališča, bi zagrešili zgodovinsko napako. Imeti moramo pred seboj ta cilj, da vsem svojim sorojčkom na stečaj odpremo vrata, da se vrnejo v versko in cerkveno skupnost, ki so jo zapustili. Podreti je treba vse pregrade, da ne bodo imeli občutka, da Cerkev ne spoštuje osnovnih človeških pravic. Zavedati se tudi moramo, da rešitev slovenskega cerkvenega vprašanja ne obstoji samo v tem, da dobijo vsi slovenski ljudje v Trstu svoboden dostop do bogoslužja v svojem jeziku, do maše, zakramentov in pobožnosti, marveč do celotnega dušnega pastirstva, kamor spada oznanjevanje evangelija mladim in odraslim, organiziran apostolat za mladino, za družine, za vse družbene sloje.

V ta namen pa so potrebna slovenska dušnopastirska središča, so potrebne slovenske župnije. Vsaka slovenska župnija v mestu naj bi obsegala ozemlje več italijanskih župnij. Zdaj je v cerkvenem pravu za župnijo važno ozemlje, na katerem verniki prebivajo. Takšna ureditev velja v Cerkvi od 9. stoletja dalje. Devet stoletij prej pa je za krščanske skupnosti bila odločilna osebna pripadnost. Ta način se tudi vedno bolj uveljavlja v naših časih. Po mnogih

univerzah so že ustanovili za akademike posebne župnije, čeprav prihajajo od vseh strani. Po velikih mestih imajo posamezne narodnosti svoje župnije. Slovenski katoličani imajo po več župnij po raznih velikih mestih Združenih držav, Kanade. Zakaj ne bi smeli imeti več slovenskih župnij tudi v Trstu?

Razumljivo je, da se sedaj, ko se začenja preurejati dušno pastirstvo v Trstu, misli najprej na ustanovitev ene, prve župnije. Njej pa naj bi sledile druge župnije. Vsem slovenskim vernikom, ki so raztreseni po vsem mestu, po več kot 30 župnijah, naj se omogoči, da postanejo deležni vsestranskega dušnega pastirstva.

Ne bo lahko najti rešitev bogoslužnih prostorov. Nobena župnija ne more prav delovati, če nima svoje cerkve in prostorov za poučevanje krščanske nauka, za sestanke verskih skupnosti. Brez škode za italijanske vernike bi katero cerkev mogli takoj nameniti za slovensko župnijo. Ne pomeni »zaplankanosti« že sama misel, da bi zgradili kakšne nove bogoslužne prostore. Tako mislijo pač tisti, ki jim krščanstvo ne pomeni nič več in se navdušujejo samo še za kakšno literarno in drugo kulturno udejstvovanje. Skrb za gradnjo novih cerkva nosi škofija. Če bo pa šlo za slovenske vernike, bodo ti gotovo po svojih zmožnostih velikodušno prispevali.

»Kakšni naj bodo ti centri? Kdo bo v njih deloval?« sprašuje dopisnik v Mladiki. Gotovo ne morejo biti središča kaplanije. Kaplani so zelo omejeni v svojem delovanju. Kaplan »ima pravice in dolžnosti po škofijskih določbah, po ordinarijevem pismu in po tem, kar mu župnik prepusti« (kan. 476 § 6). Njegovo delovanje se vrši v mejah župnije, v kateri je nastavljen in delovati mora v odvisnosti od župnika. Še manj bo mogel voditi kak center samo »mašnik«, ki povabljen opravi mašo in gre. Samo župniki z vsemi pravicami in dolžnostmi morejo vršiti na vsestranski način dušno pastirstvo.

»Kje naj bi župnije ustanovili?« Tam, kjer se pokaže potreba. Mislim, da bi bilo najprimerneje za zdaj tam, kjer je nastavljen slovenski kaplan: pri Novem sv. Antonu, pri Sv. Jakobu, v Rojanu, v Škednju, pri Sv. Ivanu. Dva gotovo ne želiva prevzeti župnijskih skrbi, ker sva v letih. Če

kateri hočejo ostati rajši kaplani, je njihova stvar. Nekaj mlajših župnikov bi mogli takoj iz okoliških župnij predstaviti v mesto, ker so župnije majhne in bi jih mogli upravljati sosedni župniki. To so seveda samo predlogi. Odločal bo škof.

Prepričan sem, da bi takšna preureditev dušnega pastirstva veliko prispevala k pravemu razmerju med slovensko in italijansko duhovščino, med slovenskimi in italijanskimi verniki. Prenehala bi medsebojna nesoglasja in pritožbe o zapostavljanju, tudi v materialnih vprašanjih. Pri kakšnih skupnih zadevah bi nastopali kot enakopravni člani in ne kot »gostje« ali »tujci«, ker se to ne spodobi za tiste, ki »se imenujejo in so božji otroci«.

Jože Prešeren

Pismo je obširno, a smo ga kljub temu objavili v celoti, ker smo prepričani, da je prav, če se o nakazanem problemu piše in razpravlja. Stališče dr. Prešerna nam je znano, ker smo ga že večkrat brali v Katoliškem glasu. Zato bi bilo dobro, če bi se oglasili tudi drugi.

Glede IV. komisije, se nam zdi, da teh vprašanj ne bo rešila, če jih sami ne bomo znali pravilno postavljati. Gotovo pa je, da na cerkvenem področju vlada pri nas že predolgo mrtvilo, da teh stoječih voda še ni uspelo vznemiriti niti novemu tržaškemu škofu, ki se v tem smislu precej trudi, in da Slovenci žal ne znamo izdelati skupnih enotnih stališč. Slednje se je očitno pokazalo tudi v IV. komisiji.

POLEMIKA

Spoštovani gospod urednik, prišla mi je v roko številka Vaše ugledne revije, ki prinaša neodgovoren napad name in na Society for Slovene Studies, katero predstavljam. Skušam doumeti, zakaj članka, takega kot je, niste odklonili, nikakor pa ne morem razumeti, da ga niste prejeli preveriti nekemu, ki razmere v Ameriki pozna. Če v demokratičnem svetu odgovorni urednik dovoli polemiko v svojem listu, prevzame odgovornost za poštenost argumentov, ki se tiskajo z njegovo odgovornostjo.

Dasi objavljeni napad izziva na odgovor, ki naj bi postavil stvari v pravo perspektivo, ne nameravam od-

govarjati. Položaj in ugled, ki ga imam sam, kakor tudi položaj in ugled onih, ki jih članek opravlja in kleveta, ne dopuščata, da bi zapravljaj čas in Vaš dragocen prostor.

Z odličnim spoštovanjem,

dr. Rado L. Lenček, univerzitetni profesor Kolumbijske univerze, in predsednik Society for Slovene Studies.

Mladiki prav gotovo ni do tega, da bi pogrevala polemiko o stvareh, ki jih zaradi oddaljenosti ne more objektivno presojeti. Da naša revija »ne more biti mesto za medsebojne polemike ameriških Slovencev«, smo zapisali že v uvodu k članku prof. Gobca v letošnji 2.-3. številki. Zato se Vam zahvaljujemo, da polemike na naših straneh ne nadaljujete.

Urednik

ZAMEJCI

Po volitvah sem prebral v tukajšnjem slovenskem dnevniku izjave nekaterih Slovencev, izvoljenih v razne svete. Ne spuščam se v vsebino raznih izjav. Rad bi le pripomnil, da me je zadelo, ko sem prebral izjavo mlade Marte Ivašič, izvoljene na listi PCI. V svoji izjavi je pogosto rabila izraz ZAMEJCI. Vprašujem se: ali so zamejci poseben narod?

T. Z.

Vsekakor bi bilo bolje, ko bi rabila izraz Slovenci ali Slovenci v Italiji.

V OCENO SMO PREJELI

DRUGA VRSTA, letnik I., št. 3-4 in letnik II., št. 1. Buenos Aires. Izhaja šapirografirano štirikrat v letu. Revijo izdaja uredniški odbor, v katerem so Magda Zakrajšek, Marijan Adamič, Pavel Fajdiga in Andrej Rot. Naslov uredništva: Guido Spano 4118, 1826 Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Revija je živahno urejena in zanimiva. Vredna branja sta Tineta Debeljaka ml. članek »Izvor slovenščine«, v katerem zavrača Jezovo tezo o germanškem izvoru slovenščine, in v prvi letošnji številki intervju s pisateljem Borisom Pahorjem o nekaterih mislih, izraženih v Odiseju ob jamboru.

PRIMORSKA SREČANJA 7/78, Nova Gorica.

Čuk

na Obelisku

JAPE: Ti, ampak tista gospa, kultur-nica ali kar že je, Aurelia Gruber-Benco...

LIPE: Čo, PRIMORSKI DNEVNIK ti gre napisat nič viteško o njej, češ da gre za APETITE VELIKE GROMOVNICE...

JAPE: Če je pri Sv. Jakobu vsa raz-greta govorila za tisto napolire-dentistično matasto listo, saj veš, tisto proti Osimu...

LIPE: Pa veš, kdo je pravzaprav tista nežna predstavnica tukajšnjega naprednega italijanstva? Ena najbolj dobrodošlih gostij na vseh sprejemih jugoslovanskega konzulata zadnjih trideset let...

JAPE: Česa mi ne poveš, Lipe.

LIPE: Tudi takrat, kadar je konzulat ignoriral znane slovenske nar-odnjake.

JAPE: Potem pa je res škoda, da se je tako dolgotrajna ljubezen po-drla...

LIPE: Pa še konzuli so bili prav tako dobrodošli gostje v njeni vili v Devinu...

JAPE: Ženske, bi rekel jaz. Kaj češ: La donna è mobile.

LIPE: PRIMORSKI DNEVNIK tudi, bi rekel jaz. Kaj je tista Aurelia-gruberbenco dobila vse tiste svoje apetite čez noč, po tri-desetih letih brez apetita?

JAPE: Ali pa je na vse tiste sprejeme le prihajala z majčkeno apetita, pa ga je skrivala?

LIPE: Čo, jaz imam že rajši Borisa Pahorja, ki reče, kar misli.

JAPE: Pa če pravijo, da je tudi on poln apetita, da bi rad požrl Jugoslavijo?

JAPE: Ampak jaz bi le rad videl tisto Gruberico v salonih konzulata, kako bi stegovala roke v objem Slovencev...

LIPE: In kako bi predlagala, da se Strada del Friuli preimenuje v Androna per Osimo?

USODNA BRZOJAVKA

Župan dolinske občine Edvin Švab je nedavno poslal brzojavko nič manj kot predsedniku OZN Kurtu Waldheimu, da bi se ta zavzel pri vladi fašističnega Čileja, da bi bolj človeško ravnal s političnimi zaporniki. ČUK je zvedel, da je doživela brzojavka v krogih OZN v New Yorku izreden od-mev. V palači OZN je bila sklicana ti-skovna konferenca, na kateri je bila občina Dolina postavljena za vzor za-zemanja za politične pravice. Govori se celo, da predsednik Waldheim mi-sli povabiti Edvina Švaba v OZN, da bi predaval o temi: Boj za človeške pravice, dokler nismo na oblasti.

REGENT ALI RUPEL?

To je dilema, ki muči Kontovel: kako poimenovati tamkajšnjo šolo, z revolucionarjem ali s slavistom? ČUK predlaga kompromis, ki bi sicer iz-ključil obe imeni, a bi ohranil njuno bistvo: ŠOLA SLAVISTIČNE REVO-LUCIJE.

—o—

Podporno naročnino so nakazali:

Ljubka ŠORLI iz Gorice, Jože ŠULIGOJ iz Gorice, Ivan PRINČIČ iz Krmina, Andrej KOBAL iz Nemčije (25 US dolarjev).

Darovali so za tiskovni sklad: Bogu-mila Doljak 500 Lir, I. Breščak iz Milana 3.000 Lir, Lojzka Lombar v spomin na Zoro Bartol 10.000 lir, Kristina Podobnik v spomin na očeta Josipa Podobnik 20.000 lir in dr. Bogo Senčar ob svoji sedemdeset-letnici 20.000.

Podpornikom in vsem darovalcem naj gre prisrčna zahvala!

VII. literarni natečaj »Mladike«

1. Revija Mladika razpisuje na-gradni literarni natečaj za iz-virno še neobjavljeno črtico, novelo, pesem ali ciklus pe-smi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvo-dih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizet-ti 3-I, 34133 TRST, do 31. de-cembra 1978. Rokopisi mora-jo biti opremljeni samo z ge-slom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v posebnem spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestav-ljajo: univ. prof. in kritik Martin Jevnikar, odgovorni u-rednik revije Marij Maver, pi-satelj Alojz Rebula, pesnik Al-bert Miklavec in pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa. Mne-nje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče na-grade:
za črtico ali novelo:
Prva nagrada 50.000 lir
Druga nagrada 30.000 lir
Tretja nagrada 20.000 lir
za pesem ali ciklus pesmi:
Prva nagrada 30.000 lir
Druga nagrada 20.000 lir
Tretja nagrada 10.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo raz-glašen ob slovenskem kultur-nem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagra-jencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bo-do objavljena v letniku 1979. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo ko-misija mnenja, da so primer-na za objavo.

RAZPISUJETA

tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1978. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije. Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Enajstletni fant je prišel v trgovino z zelenjavo.

»Eno veliko melono bi rad.«

»Ja, kam jo boš pa dal! Nimaš torbe?«

»Ni treba. Jo bom kar brcal do doma.«

***

Mož: »Draga, ne najdem nogavic.«
Žena: »Si prepričan, da si jih sinoči imel, ko si jih slekel?«

***

Očka ves nestrpen čaka rojstvo prvorojenca.

Pride bolničarka.

»Kaj mislite, sestra, bo fantek ali punčka?«

Bolničarka pa: »Seveda bo, kaj pa naj bo?«

»Pridi nocoj k meni na večerjo!«

»O hvala! Zakaj pa, je tvoj god?«

»Ne, ampak nekaj sem jih kar tako povabil. Ko sem pa malo premislil, sem videl, da so vsi veliko bolj izobraženi od mene in da bom prav za zadnjega tepčka med njimi. Zato sem povabil še tebe...«

***

»Halo! Družina Oražen? Je gospod Oražen pri telefonu?«

»Ne, očka je zunaj.«

»Pa gospa mama?«

»Je tudi zunaj. Sta šla v kino. S sestro sva sama doma.«

»O potem bi lahko ona prišla k telefonu, jo pokličete, prosim!«

Dolg odmor, nato pride spet k telefonu fantek:

»Halo, žal mi je, ne morem je dvigniti iz zibke.«

***

»Poslušaj, Barica, če boš pridna, boš šla v nebesa, če pa hudobna, pa v pekel.«

»Kaj pa moram napraviti, da bom šla v cirkus, nona?«

***

Pepe je imel cestno nesrečo in se je znašel v bolnici. Cene ga pride obiskat:

»Ja, to si pa res pošteno zdelan, ti revež ti! Kaj pa se ti je zgodilo?«

»Neumnost, ti rečem. Pridem iz bara in se požnem proti avtobusu ter čofnem. Pomisli, da avtobusa sploh bilo ni.«

Mihec se zelo nerad umiva. Starši ga morajo s silo spraviti pod tuš. Nekega dne mu reče učitelj:

»Joj, Mihec, ti si pa zelo zrastel!«

»Kaj ne bi, saj me vedno namakajo.«

***

Mamica pripelje v trgovino svoja dvojčka, da bi jima kupila jopiče.

Prodajalec poišče dva enaka in jima ju obleče.

»No, pojdiva k zrcalu in se poglejta, kako vama pristajata!«

»Ni treba,« je rekla mama, »saj lahko drug drugega pogledata.«

***

Pri Močnikovih imajo šest otrok od enega do dvaindvajsetih let. Takole je mama vzdihovala: »Pri nas je prevelika razlika med enim in drugim. Preden grem spat, moram poskrbeti, da najmlajši dobi svojo stekleničko, nato pa da najstarejši svoje ne dobi.«

***

Pri Janezu so že dolgo sedeli gostje. Potem so le vstali, da bi se odpravili. Tedaj pa se je nenadoma vtila ploha.

Janez je stopil na prag, pogledal proti nebu in rekel:

»Ljubi Bog, kaj ti nisi nikoli imel gostov!«

***

Očka in sinko gledata televizijo.

»Ja, zakaj pa vsi tako tečejo?«

»Za nagrado.«

»Kdo jo bo dobil?«

»Prvi.«

»Ja, zakaj pa potem vsi tečejo?«

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757